

שיחות חיזוק

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
משפטים

שיחות חיזוק

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים שיחות חיזוק (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

פרשת
משפטים

תוכן הענינים

אם תעוררו את האהבה עד שתחפץ.....טו	ביום החדש יפתח.....ג
מעלת חדש אדר וענינו.....טו	החדש אשר נהפך להם לשמחה.....ג
ענינה של שבת שקלים.....טז	טעם שמחת חדש אדר.....ג
***	הכנה לימי הפורים.....ד
שמחת חדש אדר.....יז	עבודה גדולה היא.....ד
שמחת חדש אדר בספרי החסידות.....יז	מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד.....ה
מעלת חדש אדר בעבודת השם.....יח	ישמח ישראל בעושרו - שמחה של מצוה.....ה
ענין השמחה האמתית והפנימית.....יט	למוד תורה בשמחה.....ו
השמחה מהקשר עם מלך העולם.....יט	מהו היום הקביב אצלי מכל הימים?.....ח
צידה לדרך הארצה.....כא	אל תרבה להתעמק הרבה בבעיות העולם הזה.....ט
בזמנא או בזמנא?.....כא	צריכים לנגל כל רגע שנמצאים בשיבה.....ט
השמחה בעקבות קיום המצוות.....כב	'איזהו חכם השמחה בחכמתו'.....ט
לא להתעצב משום דבר.....כג	בשמחה גדולה.....י
זכרון יום המיתה מביא לשמחה.....כג	להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדבאים.....יא
המעשה הנורא עם מסכת הגיגה.....כד	מתוך שמחה של מצוה.....יב
הכנה לחדש ניסן.....כה	עלמות אין מספר.....יב
פקודי ה' ישרים משמחי לב.....כה	קול ברוז נשמע מן השמים.....יג
לתורה זכים רק על ידי שמחה.....כו	כגל עלי אמו.....יג
על ידי שמחה בלמוד זכה לזכר התורה.....כה	פרק בהלכות סבלנות.....יג
עקר מצוה למוד התורה הוא ההנאה ממנו.....כח	ענין שתית היין בפורים.....יד
שבת שקלים - כסף הכסופין של כלל ישראל.....ל	אם היינו יודעים - היינו שמחים עד מאוד.....יד
	מי חכם וישמר אלה.....יד

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וביו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שיחות חיזוק

תּוֹרָה וְעִבּוּדַת הַשֵּׁם בְּשִׁמְחָה

שִׁיחַת חֲזוּק לְשַׁבַּת פְּרִשְׁת מִשְׁפָּטִים

בְּיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפְתַּח

בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא, נִרְאָה לְהַתְּבוּנָה וּלְהַתְּחַזֵּק
בְּמִדַּת הַשִּׁמְחָה. מוֹבָא בְּגִמְרָא (מְגִלָּה כט ע"ב)
'שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קִדְּם הַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים
יּוֹם, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר שְׁתֵּי
שָׁבָתוֹת'. וְיָדוּעַ מַה שֶּׁכָּתוּבוֹ הַפּוֹסְקִים, דְּהוּא
הַדִּין לְשַׁאֵר חֲגִים, וְיֵשׁ דִּין נוֹסֵף לְלַמֵּד בְּחָג
עֲצָמוֹ הַלְכוֹת הַחָג (מְגִלָּה לב ע"א).

וּבְשַׁבַּת מְבָרְכִין שֶׁל חֹדֶשׁ אֶדְר, שָׁבָה
נִמְצְאוֹת כָּל הַהִשְׁפָּעוֹת שֶׁל כָּל הַחֹדֶשׁ, כְּמוֹ
שֶׁכָּל הַשְּׁבוּעַ מִשְׁפָּע מִשַּׁבַּת כֶּף רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ
כּוֹלֵל אֶת כָּל הַחֹדֶשׁ. וְכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל מו,
א): "בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יִפְתַּח וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפְתַּח",
וְהַשַּׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, שִׁמְמָנָה מִתְּבָרְכִין
כָּל הַשָּׁשָׁה יָמִים, הָרִי שֶׁרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ [וּמִמִּילָא
כָּל הַחֹדֶשׁ] תָּלוּי בְּשַׁבַּת זוֹ, לְכֵן יֵשׁ לְהַתְּחַזֵּק
כֶּה בְּיוֹתֵר בְּעֵנֶן זֶה.

מוֹבָא בְּגִמְרָא (תְּעֻנִּית כט ע"א): 'אָמַר רַב יְהוּדָה
בְּרִיהַ דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת מִשְׁמִיָּה דְּרַב, כְּשֵׁם
שְׁמִשְׁנָכְנָס אָב מִמַּעֲטִין בְּשִׁמְחָה, כֶּף מִשְׁנָכְנָס
אֶדְר מְרַבִּים בְּשִׁמְחָה, אָמַר רַב פֶּפְא, הֵלֶכֶן הָאִי
בֵּר יִשְׂרָאֵל דְּאִית לִיה דִּינָא בְּהָדִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים,
בְּאֵב לְשִׁתְּמִיט מִינִיה דְּרִיעַ מְזִלִּיה דִּישְׂרָאֵל,
בְּאֶדְר לִיזֵל בְּהִדְיָה דְּבִרְיָא מְזִלִּיה דִּישְׂרָאֵל [לְכֵן],
יְהוּדֵי שְׁיֵשׁ לוֹ דִּין עִם נְכָרִי – שִׁישְׁתְּמִט מִמֶּנּוּ
בְּחֹדֶשׁ אָב, וְיִדְחֵהוּ לְזִמְנָא אַחֵר, כִּי בְּחֹדֶשׁ אָב
רַע מְזֻלָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אָבֵל אִם יֵשׁ לוֹ דִּין
בְּחֹדֶשׁ אֶדְר – שְׁיִלֵּךְ אֹתוֹ לְדִין, כִּי בְּרִיא מְזֻלָּו
שֶׁל יִשְׂרָאֵל]; וְזֶה גַם נִפְסָק לְהִלְכָה בְּדִבְרֵי
הַפּוֹסְקִים (עֵין מְגֵן אֲבֵרָה סִימָן תְּרַפּוֹ סְעִיף קָטָן ה).

הַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם לְשִׁמְחָה

בְּשָׂדֵי חֲמֵד (מַעֲרֶכֶת חֲמֵן וְכֹלֶה), הִבִּיא מַה
שֶׁכָּתוּב בְּשִׁלְחָן עֲרוּךְ (יִזְרְהֵל דְּעָה סִימָן קַעֲט סְעִיף

ב) נִהְגוּ שְׂאִין מִתְּחִילִין בְּב' וּבד', וְאִין נוֹשְׂאִים
נְשִׁים אֵלָּא בְּמִלּוּי הַלְּבָנָה. וְכָתוּב הַרְמ"א שֵׁם:
אֵלָּא שְׂאִין לְחַקֵּר אַחֵר זֶה מִשּׁוּם "תָּמִים
תִּהְיֶה" (דְּבָרִים יח, יג). וּבְגִלְיוֹן הַמַּהְרֵשׁ"א כָּתוּב,
דְּאִינוּ אֲסוּר מִמֶּשׁ. וְכָתוּב הַשְּׂדֵי חֲמֵד, 'שֶׁבְּחֹדֶשׁ
אֶדְר נוֹשְׂאִים כָּל הַחֹדֶשׁ כָּלוּ, מִשּׁוּם הַחֹדֶשׁ
אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם לְשִׁמְחָה, שֶׁכָּל הַחֹדֶשׁ תִּקְיָף
מְזִלִּיה – שֶׁהֵנֶס גֵּרָם שֶׁכָּל הַחֹדֶשׁ הִתְהַפָּךְ
לְחֹדֶשׁ שֶׁל שִׁמְחָה'.

וְכֵן מוֹבָא בִּירוּשְׁלָמִי (מְגִלָּה דף א ע"ב): תִּנִּי
בְּשֵׁם רַבִּי נֶתָן, כָּל הַחֹדֶשׁ כְּשֶׁר לְקִרְיַאת הַמְּגִלָּה
מַה טַּעְמָא? "וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם לְשִׁשּׁוֹן
וְלְשִׁמְחָה" (אֲסֵתֵר ט, כב), כָּל הַחֹדֶשׁ רְאוּי לְקִרְיַאת
הַמְּגִלָּה. וְכֵן נִפְסָק בְּשִׁלְחָן עֲרוּךְ (אֲרַח חַיִּים סִימָן
תְּרַפּוֹ סְעִיף ז'): 'הַמִּפְרָשׁ בֵּינָם וְהַיּוֹצֵא בְּשִׁירָא,
וְאִינוּ מוֹצֵא מְגִלָּה לְהוֹלִיךְ עִמּוֹ, יִקְרָאנָה בִּי"ג
אוּ בִּי"ב אוּ בְּאַחַד עָשָׂר, כִּלְא בְּרַכָּה; וְאִם אִי
אֲפָשָׁר לְהַמְתִּין עַד יָמִים הַלָּלוּ, יֵשׁ אוֹמְרִים
שֶׁקּוֹרָא אֲפֹלוּ מִתְּחִלַּת הַחֹדֶשׁ: הֵגָה – וְהִכִּי נִהְיָג'.

טַעַם שִׁמְחַת חֹדֶשׁ אֶדְר

בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים הִבִּיאוּ טַעַם לְשִׁמְחָה
שֶׁל יָמֵי חֹדֶשׁ אֶדְר, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בָּאִים אַחֲרֵי
הַתְּשׁוּבָה שֶׁל יָמֵי הַשׁוֹכְבִּי"ם, וְכִבְּר כְּתִיב
(תְּהִלִּים צז, יא): "וְלִישְׂרֵי לֵב שִׁמְחָה".

מוֹבָא בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשׁ קְדֻשַׁת לְוִי (לְפוּרִים וּלְט"ו
בָּאב) דְּהַדְמִיּוֹן לְחֹדֶשׁ אָב הוּא מִפְּנֵי שֶׁהַשִּׁמְחָה
מִתְּחִילָה מִתְּחִלַּת הַחֹדֶשׁ וְלֹא רַק מִפּוּרִים עֲצָמוֹ.

עוֹד טַעַם לְשִׁמְחַת חֹדֶשׁ אֶדְר, שֶׁמִּפְּנֵי
שֶׁבְּחֹדֶשׁ זֶה יֵשׁ הַשְׂרָאָה הַשְּׂכִינָה בִּישְׂרָאֵל,
כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (רִישׁ פְּרִשְׁת תְּרוּמָה, שְׁמוֹת
רַבָּה לג, א) עָשׂוּ לִי קִיטוֹן אֶחָד וְאֶדְר בִּינִיכֶם.
וְזֶהוּ אֶדְר לְשׁוֹן דִּירָה.

פְּרִשְׁת מִשְׁפָּטִים

פּוּרִים) כְּתָב, שְׁמִשְׁנָכְנִס אָדָר יִשְׁמַח כָּל אָחָד בְּמָה שְׁמִשְׁמָחוּ.

עֲבוּדָה גְּדוּלָּה הִיא

כְּתָב הָרִמְבָּ"ם (הַלְכוֹת לויִל פָּרָק ח הַלָּכָה טו):
"הַשְׁמָחָה שִׁישְׁמַח הָאָדָם בְּעִשְׂיַת הַמִּצְוָה
וּבִאֲהֶבֶת הָאֵל שִׁצְוָה בָּהֶן - עֲבוּדָה גְּדוּלָּה
הִיא, וְכָל הַמוֹנֵעַ עֲצָמוֹ מִשְׁמָחָה זֶה רְאוּי
לְהַפְרֵעַ מִמֶּנּוּ, שְׁנֵאֲמַר (דְּבָרִים כח, מז): "תַּחַת
אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה".

וְכָתָב הַמַּגִּיד מִשְׁנָה: 'וְעַקֵּר הַדְּבָר הוּא,
שֶׁאִין רְאוּי לוֹ לְאָדָם לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוֹת מִצַּד
שֶׁהֵן חוֹבָה עָלָיו, וְהוּא מְכַרֵּחַ וְאֵנוֹס בְּעִשְׂיָתָן,
אֵלָּא חֵיב לַעֲשׂוֹתָן וְהוּא שִׂמַּח בְּעִשְׂיָתָן, וַיַּעֲשֶׂה
הַטּוֹב מִצַּד שֶׁהוּא טוֹב, וַיִּבְחַר בְּאַמֶּת מִצַּד
שֶׁהוּא אֱמֶת, וַיִּקַּל בְּעֵינָיו טְרַחְוֹ, וַיִּבְיֵן כִּי לְכָף
נוֹצֵר - לְשִׁמְשׁ אֶת קוֹנּוֹ, וּכְשֶׁהוּא עוֹשֶׂה מָה
שֶׁנִּבְרָא בְּשִׁבְלּוֹ - יִשְׁמַח וַיִּגִּיל, לְפִי שִׁשְׁמַחַת
שָׂאָר דְּבָרִים תְּלוּיִם בְּדְבָרִים בְּטָלִים שְׂאִינִם
קִנְיִים, אֲבָל הַשְׁמָחָה בְּעִשְׂיַת הַמִּצְוֹת וּבִלְמִידַת
הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה - הִיא הַשְׁמָחָה הָאֱמֶתִית. וְזֶה
שֶׁשְׁלֵמָה בְּדִרְכֵי מוֹסְרוֹ שִׁבַּח שְׁמַחַת הַחֲכָמָה.
וְאָמַר (מִשְׁלֵי כג, טו): "בְּנִי אִם חָכֵם לְבָךְ יִשְׁמַח
לְבִי גַם אֲנִי".

וּמִבְּאֵר הַגָּאוֹן רַבִּי יִצְחָק הוּטֵנֶר וַצ"ל
בְּמֵאמְרוֹ שְׁמַחַת בֵּית הַשְׁוֹאֲבָה (שְׁנַת תש"מ) מְדוּעַ
צִין הָרִמְבָּ"ם דּוֹקָא בְּמִצְוֹת עֲשֶׂה עַל שְׁמָחָה,
שֶׁרְאוּי לְהַפְרֵעַ מִמֶּנּוּ, אִם סוֹבֵר הָרִמְבָּ"ם שִׁישׁ
עֲנֵשׁ עַל בְּטוּל מִצְוֹת הַשְׁמָחָה כְּשֶׁאֵר מִצְוֹת
עֲשֶׂה, לֹא הִיָּה לוֹ לְבָאָר דּוֹקָא בְּשִׁמְחָה. וְאִם
סוֹבֵר כְּהָרִמְבָּ"ן (שְׁמוֹת כ, ח; וַיִּקְרָא א, ח) שֶׁאִין
פְּרַעוֹן עַל אֵי קִיּוֹם מִצְוֹת עֲשֶׂה רַק הַפֶּסֶד
שָׂכָר, אִם כֵּן, מְדוּעַ יֵשׁ עֲנֵשׁ עַל בְּטוּל הַשְׁמָחָה.
וּמִבְּאֵר, שֶׁהַשְׁמָחָה הִיא מְלַמֶּדֶת, כְּמָה הָאָדָם
מַעְרִיף אֶת הַמִּצְוֹת, וְזֶה חֲמוּר מִשְׂאָר מִצְוֹת
עֲשֶׂה, כְּאָדָם שְׂרוּצָה לְדַעַת שׁוּי הַעֶסֶק שְׁלוֹ,
מַצִּיעוֹ לְמַכִּירָה, וְלֹא מוֹכֵר, רַק כְּדִי לְדַעַת
עָרֻכּוֹ, וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ (אֲבוֹת ה, כב): 'לְפֻּם צַעֲרָא
אֲגָרָא'. וְהִרִי אִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חִפְץ

בְּסִפְרֵי הַקְדוּשׁ 'מֵאֹר עֵינִים' כְּתָב: 'א' דָּר,
הִינוּ אֲלוֹפּוֹ שֶׁל עוֹלָם דָּר כְּבִיכּוֹל בְּעוֹלָם הַזֶּה.
[וּכְבֹּר מִצִּינוּ בִּירוּשָׁלַיִם (רֹאשׁ הַשָּׁנָה פ"א ה"ב)
אוֹדוֹת שְׁמוֹת הַחֲדָשִׁים שִׁישׁ בָּהֶם רָמְזוּ וְטַעַם
כְּמוֹ תִּשְׁרִי, תִּשְׁרִי וְתִשְׁבּוּק חוֹבִיָּהוּן]. וּפְרִשְׁת
תְּרוּמָה הִיא הַפְּרָשָׁה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁקּוֹרִין בְּשָׁנָה
פְּשוּטָה בַּחֲדָשׁ אָדָר, דִּהְיָנוּ פְּרִשְׁת הַקָּמַת
הַמִּשְׁכָּן וְהַשְׂרָאָת הַשְּׂכִינָה בְּיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ
שֶׁפְּתוּב (שְׁמוֹת כה, ח): "וַיִּשְׁכְּנֵנִי בְּתוֹכָם".

מוֹבָא בְּגִמְרָא (שְׁבֵת לא ע"א) אִין הַשְּׂכִינָה
שׁוּרָה אֵלָּא מִתּוֹךְ שְׁמָחָה שֶׁל מִצְוָה, וְכֵן נֶאֱמַר
(זְכוּרִיָּה ב, יד): "רְנִי וְשִׁמְחִי בַת צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי
כָּא וְשִׁכְנֵנִי בְּתוֹכָךְ נָאִם ה'"; לְכֵן צָרִיךְ לְהִרְבּוֹת
בְּשִׁמְחָה בַּחֲדָשׁ זֶה, כְּדִי שֶׁתִּתְקַיֵּם בּוֹ הַעֲנִין
שֶׁל הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה. וְעוֹד, שֶׁאָדָר הוּא לְשׁוֹן
חֲזָק, כְּמוֹבָא בְּגִמְרָא (בִּיצָה טו ע"ב) הַרּוּצָה
שִׁיתְקַיְמוּ נְכִסְיוֹ יִטַּע בָּהֶם אָדָר, שְׁנֵאֲמַר (תְּהִלִּים
צג, ד): "אֲדִיר בְּמָרוֹם ה'", וּפְרִשׁ רַש"י, אֲדִיר
לְשׁוֹן קִיּוֹם וְחֲזָק, לְכֵן נִקְרָא אָדָר.

וַיֵּשׁ בָּזָה כְּמָה בְּאוּרִים. רַש"י פְּרִשׁ, שֶׁהוּא
מִין צִמַּח. וּבְעֵרוּף וְרַבְנוּ חֲנִנְאֵל פְּרִשׁוּ: שֶׁהוּא
צִדְקָה, הִינוּ יַעֲשֶׂה מֵהֶם צִדְקָה כְּמַעֲשֶׂה דְמוֹנִבּוֹ,
שֶׁאֲמַר, אֲבוֹתֵי גִנְזוֹ לְמִטָּה וְאֲנִי גִנְזֵתִי לְמַעֲלָה
(בְּבָא בְּתָרָא יא ע"א). וּבְסִפְרֵי הַקְדוּשׁ כֵּן יְהוּדִיעַ
רְמִזוּ: שֶׁהַצִּדְקָה מַצִּילָה הַנְּכִסִּים שֶׁלֹּא יִהְיוּ
נִסִּים מִמֶּנּוּ.

הַכְּנָה לִימֵי הַפּוּרִים

בְּסִפְרֵי יְמֵי הַפּוּרִים' לְהַגָּאוֹן רַבִּי יוֹאֵל שְׁוֹרֶץ
כְּתָב, שֶׁהַשְׁמָחָה בְּתַחֲלַת הַחֲדָשׁ הוּא כְּהַכְּנָה
לִימֵי הַפּוּרִים. וְצִין לְדְבָרֵי רַבְּנּוֹ הָאֲרִיז"ל,
שֶׁבְּכְמָה בְּחִינּוֹת, הַהַכְּנָה לְמִצְוָה הִיא יוֹתֵר
גְּדוּלָּה מִעֲצֵם הַמִּצְוָה, וְכִמוֹ שֶׁהַתַּפְּלִל רַבִּי יוֹסִי
(שְׁבֵת קיח ע"ב) אָמַר רַבִּי יוֹסִי יִהְיֶה חֲלָקִי מִמֶּנִּי
בְּדֶרֶךְ מִצְוָה. מִפְּנֵי שֶׁהַהַכְּנָה לְמִצְוָה מַעֲנִיקָה
אֶת הַחִבִּיבוּת לְמִצְוָה, וְאִתָּא מִהָרִמְבָּ"ן,
שֶׁשְׁשִׁמְקִים מִצְוָה בְּלֹא הַכְּנָה הוּא בְּכָלִל (וַיִּקְרָא
כו, מ): "אֵף אֲשֶׁר הִלְכוּ עַמִּי בְּקָרִי". וּבְסִפְרֵי
נְמוּקֵי אוֹר הַחַיִּים (עֵנִי פוּרִים, הוּבָא בְּקִנְטָרִס בְּעֵנִי

פְּרִשֵּׁת מִשְׁפָּטִים

בְּנִיעֲתָךְ בִּימֵי הַתַּעֲנִית יוֹתֵר קְרוּבָה אֶל הָאֱלֹהִים
מִשְׁמַחְתָּךְ בְּשַׁבָּתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים. אִם שְׁמַחְתָּךְ
זוֹ בָּאָה מִתּוֹךְ מַחֲשָׁבָה וְכוּנָה, כִּי כִשֵּׁם
שֶׁהַתַּחֲנוּנִים צְרִיכִים מַחֲשָׁבָה וְכוּנָה, כֵּן גַּם
הַשְׁמָחָה בְּדִבְרֵי הָאֱלֹהִים וּבְמַצּוֹתָיו צְרִיכָה
מַחֲשָׁבָה וְכוּנָה, לְמַעַן תִּשְׁמַח בְּמַצְוָה עֲצֻמָּה
מִתּוֹךְ אֲהֻבָתָךְ לַמַּצְוָה עֲלֶיהָ. וְתִכְפֹּר מֵהָמָד
הַיָּסִיב לָךְ בָּהּ, וּכְאִלוּ בָאתָ לְבִיתוֹ כְּקִרְוֹא אֶל
שְׁלַחְנוֹ וּמִנְעָמָיו, וְתֵן שִׁבְחָה עַל כֵּן בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ,
וְאִם תַּעֲלֶה עֲלִיזוֹתָךְ בְּמַצּוֹת אֶל מִדְּרַגַּת הַזִּמְרָה
וְהַרְקוֹד, יִהְיֶה לָךְ גַּם אֵלֶּה עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים,
וְאֵף עַל יָדָם תִּדְבֹּק בְּעֶנְיָן הָאֱלֹהִי.

יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׁיו - שְׁמָחָה שֶׁל מִצְוָה

בַּסֵּפֶר הַקִּדּוּשׁ 'פִּלְא יוֹעֵץ' (עֲרֹךְ שְׁמָחָה) כְּתֹב:
'מֵה טוֹב וּמֵה נָעִים שִׁישְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׁיו,
שְׁמָחָה שֶׁל מִצְוָה, עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שְׁעוֹשָׁה,
יִגִּיל וַיִּשְׁמַח יוֹתֵר וַיּוֹתֵר מִמוּצֵא שְׁלָל רַב.
וּבְכֹרֶט בְּשַׁבָּתוֹת וּבְמוֹעֲדִים דְּכֻתִּיב (יִשְׁעִיָּה נח),
(יד): "אֲזַ תִּתְעַנֵּג עַל ה'", וְכֻתִּיב (דְּבָרִים טו, יד):
"וְשִׁמְחָתָ בְּחֻגְךָ", וּבְכֹרֶט בְּשַׁעַת עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה
צְרִיף לְשִׁמְחָה שְׁמָחָה רַבָּה, דְּכֻתִּיב (שָׁם כח, מז):
"תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׁמְחָה
וּבְטוֹב לֵבָב מְרַב כָּל".

וְעוֹד כְּתֹב שָׁם: 'הַבִּיטָה וּרְאֵה, שְׁכֻמָּה
שִׁישְׁמַח הָאִישׁ עַל רַב הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה'
לְיִשְׂרָאֵל וְקִדְּשָׁנוּ בְּמַצּוֹתָיו לַמַּצְוָה תַּחֲשֹׁב,
וְעוֹשָׂה נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ וְקוֹבֵעַ לוֹ שָׂכָר, הַיֵּשׁ
חֵיף מִתּוֹק מִזָּה? אֲשֶׁרֵנוּ מֵה טוֹב חֲלָקָנוּ וּמֵה
נָעִים גּוֹרְלָנוּ. וְאֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל' (קִדּוּשִׁין לט
ע"ב): דְּשִׁכַּר מִצְוָה בְּהָאִי עֲלֵמָא לִיכָא. אֲבָל
בְּשִׁכַּר הַשְׁמָחָה אָדָם אוֹכֵל בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַשִּׁכָּר
הַיּוֹתֵר גָּדוֹל שֵׁישׁ עַל הַשְׁמָחָה שְׁזוּכָה לְהַשְׁגֵּת
הַחֲכָמָה וְהַשְׁגַּת הַשְּׁלֵמוֹת, שֶׁכֵּן גִּלָּה סוּדוֹ רַבּוּ
הָאֲר"י ו'ל', שֶׁמָּה שְׁזוּכָה לְהַשְׁגֵּת חֲכָמָה נִפְלְאָה
וְהַשְׁגַּת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, הַכֹּל הִיא בְּשִׁבִּיל שְׁהִיָּה
שְׁמִיחָה שְׁמָחָה רַבָּה בְּעֶסְקוֹ בַּתּוֹרָה וּבְקִיּוּמוֹ שׁוּם
מִצְוָה יוֹתֵר מִמוּצֵא שְׁלָל רַב, נִמְצָא, שֶׁשִּׁכָּר
שְׁמָחָה שֶׁל מִצְוָה מִצְוָה.

בְּצַעֲרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֲלֹא שֶׁהַצַּעַר שֶׁהָאָדָם
'מוֹכֵן' לְהַצְטַעַר עַל הַמַּצְוָה, הוּא מַצֵּד כְּמָה
אָדָם מַעֲרִיף אֶת הַמַּצְוָה.

וְכֵן בְּעֶנְיָן הַשְׁמָחָה, אָדָם שֶׁמֶח כְּאִשְׁרֵי הוּא
עוֹשֶׂה דְּבָר שֶׁהוּא חָשׁוּב בְּעֵינָיו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
(תְּהִלִּים קיט, קסב): "שֵׁשׁ אֲנֹכִי עַל אֲמֶרְתְּךָ כְּמוּצֵא
שְׁלָל רַב", כְּמוֹ שֶׁאָדָם מוּצֵא אוֹצֵר גָּדוֹל -
תַּגְדִּיל שְׁמָחָתוֹ, וְלִכְּנֵן כְּשִׁשְׁמַח בְּמַצּוֹת - זֶהוּ
סִימָן שֶׁמַּעֲרִיף אוֹתָן, אֲבָל כְּשֶׁאִינוּ שְׁמִיחָה, הִרְיָהוּ
כְּמִבְּזָה מַצּוֹתָיו, וְלִכְּנֵן הֵגַם שְׁאִין עֲנֵשׁ עַל
בְּטוֹל מַצּוֹת עֲשֵׂה אֲלֹא עַל יָחַס שֶׁל בְּזִיוֹן
לַמַּצּוֹת עֲשֵׂה - יֵשׁ עֲנֵשׁ, כְּאָדָם הַעוֹשֶׂה פְּעֻלָּה
נֶגֶד רְצוֹן הַשֵּׁם.

מִצְוָה גְּדוּלָּה לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה תָּמִיד

מוֹבָא בַּסֵּפֶר הַקִּדּוּשׁ לְקוּטִי מוֹהֲר"ן (ח"ב
סִימָן כד): "מִצְוָה גְּדוּלָּה לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה תָּמִיד,
וְלֹהֲתַגְבֵּר לְהִרְחִיק הַעֲצָבוֹת וְהַמְרָה שְׁחֵרָה בְּכָל
כַּחוֹ". וּבַסֵּפֶר הַקִּדּוּשׁ 'קוֹל שְׁמָחָה' מוֹבָא (אָלוּל):
'עֲבוֹדוֹת הַשֵּׁם, הַעֲקָר עַל יְדֵי שְׁמָחָה, כְּדֹאִיתָא
בַּסִּפְרִים הַקִּדּוּשִׁים עַל הַפְּסוּק (יִשְׁעִיָּה נח, יב):
"כִּי בְּשִׁמְחָה תִּצְאוּ", עַל יְדֵי הַשְׁמָחָה יְכוּלִים
לְצֵאת מִן הַמַּצָּר. וְכֵן רָמְזוּ עַל הַפְּסוּק (שָׁם
לה, יב): "שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׁיִגוּ וְנִסּוּ יִגּוֹן וְאִנְחָה".

מִסְפָּר, כִּי כְּאִשְׁרֵי הָיוּ בְּמַחֲנֵה הָרַכּוּז אוֹשְׁוִין
הַיִּדּוּעַ לְשִׁמְחָה, בַּחֲוָרִים חֲסִידִיִּים בְּנֵי תוֹרָה,
הַחֲלוּ לְרַקֵּד לִפְנֵי הַכְּנָסָתָם לְתֵּאִי הַגִּזִּים בְּשִׁמְחָה
עֲצוּמָה עַל מַפְלָתָה הַקְּרוּבָה שֶׁל גִּרְמָנְיָה וּבְנֵי
בְּרִיתָהּ, יִמַּח שְׁמֵם, וְכַתְּגוּבָה לְכָךְ, הַחֲלִיטוּ
שֶׁלֹא לְהִרְגֵם מִיד, אֲלֹא לְעֲנוּתָם עוֹד, וְזֹאת
הִיטָה הַצֵּלָתָם, כִּי נִוְתָרוּ לְפִלְטָה גְּדוּלָּה, חַיִּים
וְקִיּוּמִים כְּהַיּוֹם הַזֶּה. וְהַכֹּל בְּכַח הַשְׁמָחָה
שֶׁמַּצִּיל מִכָּל הַדִּינִים וְהַיְסוּרִים.

כְּתֹב בַּסֵּפֶר הַכּוֹזָרִי (מֵאֲמָר שְׁנֵי אוֹת נ): 'כָּלֵלוּ
שֶׁל דְּבָר, שְׁלֹשָׁה הֵם יְסוּדוֹת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים
עַל פִּי תוֹרַתְנוּ, הִירָאָה וְהֶאֱהָבָה וְהַשְׁמָחָה -
תַּתְקַרֵּב אֶל אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אַחַת מֵהֵנָּה, וְאִין

פְּרֻשֵׁי מִשְׁפָּטִים

למוד תורה בשמחה

ועל דברי מֶרֶן (שלחן ערוך סימן א' סעיף ג):
'ראוי לכל ירא שמים שיהא מצר ודואג על
חרבן בית המקדש' - כתב המשנה ברורה
'אכל התורה והתפלה יהא בשמחה'.

בענין למוד תורה בשמחה יש להוסיף מה
שמוכא בגמרא (שבת סג ע"ב): "שמח בחור
בילדותו" (קהלת יא, ט), ריש לקיש אמר, עד
כאן לדברי תורה. ופרש רש"י: 'שמח
בתלמודך למד בשמחה ובטוב לבב'. ובספרי
(האזינו) על הפסוק (דברים לב, ב): "תזל פטל
אמרת" - 'מה של כל העולם פטל שמחים
בו, אף דברי תורה כל העולם פטל שמחים
בו'. ובירושלמי ברכות (ט, ב) התורה שהיא
חביבה לכל והכל שמחים בה. ובירושלמי
חגיגה (פ"ב ה"א): 'והיו הדברים שמחים
בנתינתן בסיני'. ובמדרש (ויקרא רבה ל, ב):
"שבע שמחות" (תהלים טז, יא), שבענו בחמשה
שמחות, במקרא, משנה, תלמוד, תוספתא
אגדות. ובמשנה (אבות ו, ו) אחד מהמ"ח קננינים
שהתורה נקנית בהם היא בשמחה. ובגמרא
(פסחים סח ע"ב) רב ששית היה חוזר על תלמודו
כל שלשים יום, ותלי וקאי בעבא דדשא
(הלך ונשען על בריח הדלת) ואמר חדאי נפשאי
(שמחי נפשי) לך קראי לך תנאי (לך גראתי, לך
שנית). בגמרא (שבת ל' ע"ב): 'רבה - מקמיה
דפתח להו לרבנן, אמר מילתא דבדיחותא,
ובדחי רבנן. לסוף יתיב באימתא ופתח
בשמעתא' [האמורא רבה, לפני שפתח ללמוד
לפני החכמים, אמר מלות של בדיחות הדעת,
ושמחו החכמים ונפתח לבם לתורה מחמת
השמחה, ואחר כך ישב באימה ופתח בלמוד].

ומצינו (שם הגדולים, חלק ספרים מערכת ת' אות
ט): 'דרך כוכב מיעקב - רבנו תם! תורה
וגדולה, כמו שכתב מהרי"ל, שהיה מניח
לפניו תל זהובים להרחיב לבו בעמק הלכה,
הוא ואחיו ותלמידיו'. ורבנו בחיי (בראשית א,
כא) כתב: ומן הידוע כי ברכות השמחה יתחזק
כח השכלי שיש בנפש, ויהיה יותר מוכן
להשיג המשפלות.

וכתב אדונינו המהר"ל זי"ע (דרך חיים אבות
ו, ו) 'כי בדיחת הדעת היא סבה גדולה לתלמוד
תורה'. ואחיו הקדוש רבי חיים זי"ע בספרו
'אגרת הטיול' כתב 'השמחה היא הקנה ללב
שיוכל לעסוק בתורה'.

וכתב החיד"א (יוסף תהלות קיט) 'החשק
והיגיעה הם שני עמודי התווך אשר השגת
החכמה תלויה עליהם'. ומוכא בצואת הריב"ש
(מרבנו הפעל שם טוב הקדוש זי"ע) 'הלמוד יהיה בכת
ובשמחה גדולה, וזה ממצט מחשבות זרות'.

כתב הגאון הקדוש רבי חיים מוואלווין
זי"ע במכתב לנכדו: 'מה שלומדים בעצלות
כל היום, יכולים ללמד בזריזות בכמה שעות'.
וכן בספרו 'רוח חיים' כתב: 'כשיהיה בשמחה,
ילמד יותר בשעה אחת, מאשר כמה שעות
בעצבות, וגם כן התורה היא השעשועים של
הקדוש ברוך הוא'.

וכן איתא בספר הקדוש 'סור מרע ועשה
טוב', עם הוספות מהרצ"א, מהרב הקדוש
בעל 'בני יששכר' זי"ע (אות נז): 'כאשר יעסק
האדם בתורה בחשק נמרץ, יהיה לו ברכה
בקדש, ויוכל ללמד שעה אחת מה שלא יוכל
ללמד בעתים זולת החשק ללמוד ביום שלם'.

וכן כתב הגאון החזון איש זי"ע (קצת אגרות
ח"ג סימן י'): 'וטובה שעה אחת בשקידה
והשתוקקות מרבים בעצלותים. ובספר הקדוש
שבט מוסר כתב (פרק יא): 'כשאדם מחדש
איזה חדוש בתורה, נכנס שמחה בלבו כו' -
"פקודי ה' ישרים משמחי לב" וכו' (תהלים
יט, ט), הטעם לשמחת הלב, משום שאור
התורה שלמד וחדש נכנס לשם ומאיר באפן
שהתורה כנר להאיר לנשמה ולשמחה'.

ובספר 'אבן שלמה', כתב על המשנה (אבות
ו, ו) 'גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה'
פעולם הזה ובעולם הבא, דהנה ידוע, דהעולם
הזה והעולם הבא וכן הגוף והנפש הם שני
הפכים, ולזה אמר כאן שגדולה היא התורה

פְּרִשֵּׁת מִשְׁפָּטִים

יתרון לְכָל שְׁמִיחָתוֹ? אֲבָל אַתֶּם בְּנֵי, בּוֹאוּ וּשְׁמָחוּ עִם הַתּוֹרָה שְׁמִיחָה שְׁלֵמָה כְּדֶרֶךְ שְׁאֵנִי מִשְׁמַח בָּכֶם לְעַד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

כְּתַב ה' אֶל הָאֹרֶחַ הַחַיִּים הַקְדוּשׁ, עַל הַפֶּסֶסוֹק (דְּבָרִים כו, יא): "וְשִׁמְחָתָהּ בְּכָל הַטּוֹב", עַל דֶּרֶךְ אֹמְרוֹ (תְּהִלִּים קמ"ט, ט) טוֹב ה', וְלִהְיוֹתָ עַל זֶה אָמַר: "בְּכָל הַטּוֹב", פְּרוּשׁ דְּבָר הַכּוֹלֵל כָּל הַטּוֹב, וְאֵין זֶה אֶלָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מְקוֹר הַטּוֹב, אֲשֶׁר נִתֵּן לָהּ, פְּרוּשׁ, כִּי דְבָר זֶה אֵין עֲרֹךְ אֵלָיו אֶלָּא מִתְּנַת חֲנֻם. וְאָמַר לָהּ, לְשַׁלֵּל זִוְלָתוֹ, לֹא מִלְּאָף וְלֹא שֶׁרָף יִזְכָּה לָזֶה. גַּם יִרְמֹז בְּמֵאמְרוֹ בְּכָל הַטּוֹב אֶל הַתּוֹרָה, כְּאֶמְרָם ו'ל (אֲבוֹת פ"ו מ"ג) וְאֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁאִם הָיוּ בְּנֵי אָדָם מְרַגְּשִׁין בְּמִתִּיקוֹת וּבְעִרְבוֹת טוֹב הַתּוֹרָה הָיוּ מְשִׁתְּנָעִים וּמִתְּלַהֲטִים אַחֲרֶיהָ, וְלֹא יִחְשַׁב בְּעֵינֵיהֶם מִלֵּא עוֹלָם כֶּסֶף וְזָהָב לְמֵאוּמָה, כִּי הַתּוֹרָה כּוֹלֶלֶת כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם.

הַגָּאוֹן הַקְדוּשׁ, רַבְּנֵי אַבְרָהָם מְסוֹכְטָשׁוֹב, בַּעַל הָאֲבִינִי גִזֵּר זִי"ע מְבִיא בְּהַקְדָּמָתוֹ הַיְדוּעָה לְסִפְרוֹ הַקְדוּשׁ 'אֶגְלֵי טַל': "שְׁמִעֲתִי קֶצֶת בְּנֵי אָדָם, טוֹעִין מִדֶּרֶךְ הַשֶּׁכֶּל, בְּעֵנִין לְמוֹד תּוֹרָה הַקְדוּשָׁה. וְאָמְרוּ, כִּי הַלּוּמָד וּמִחְדָּשׁ חֲדוּשִׁים וּמִתְעַנֵּג בְּלִמּוּדוֹ - אֵין זֶה לְמוֹד הַתּוֹרָה כָּל כֶּף לְשִׁמָּה, כִּמוֹ אִם הָיָה לּוֹמֵד בַּפְּשִׁיטוֹת שְׁאֵין לוֹ מִהַלְמוּד שׁוּם תַּעֲנוּג וְהוּא רַק לְשִׁם מַצְוָה. אֲבָל הַלּוּמָד וּמִתְעַנֵּג מִלְּמוּדוֹ הָרִי מִתְעַרֵּב בְּלִמּוּדוֹ גַּם הִנָּאֵת עֲצָמוֹ. וּבִקְאֻמַּת זֶה טְעוֹת מְפָרָסִם. וְאִדְרָבָה! כִּי זֶה עָקֵר מַצּוֹת לְמוֹד הַתּוֹרָה - לְהִיּוֹת שֵׁשׁ וְשִׁמְחָה וּמִתְעַנֵּג בְּלִמּוּדוֹ, וְאִזּוֹ דְּבָרֵי תּוֹרָה נִבְלָעִין בְּדָמוֹ. וּמֵאַחֵר שְׁנֵהֲנָה מִדְּבָרֵי תּוֹרָה, הוּא נֶעֱשֶׂה דְּבוּק לַתּוֹרָה (וְעֵין פְּרוּשׁ רַש"י סְנֵהֲדִין נח ע"א, ד"ה וְדָבָק).

וּבִזְהַר הַקְדוּשׁ, דְּבִין יִצְרֵל הַטּוֹב וּבִין יִצְרֵל הָרַע אֵינָן מִתְּגַדְּלִין, אֶלָּא מִתּוֹךְ שְׁמִיחָה. יִצְרֵל הַטּוֹב מִתְּגַדֵּל מִתּוֹךְ שְׁמִיחָה שֶׁל תּוֹרָה. יִצְרֵל הָרַע כּו'. וְאִם אִמְרָתָה שֶׁעַל יְדֵי הַשְׁמִיחָה שִׁישׁ לוֹ מִהַלְמוּד, נִקְרָא שְׁלֵא לְשִׁמָּה, אוֹ עַל כָּל פְּנִים לְשִׁמָּה וְשְׁלֵא לְשִׁמָּה. הָרִי שְׁמִיחָה זֶה עוֹד

שְׁעוֹשֶׂה שְׁנֵי הַפְּכִים, וְנוֹתֵנָת חַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, וְאֵף שֶׁהַתּוֹרָה מִתְּשֶׁת כַּחוֹ שֶׁל אָדָם (סְנֵהֲדִין כו ע"ב), וְאֵנִי רוֹאִים בְּחוּשׁ שֶׁכֵּן הוּא, מְכַל מְקוֹם אֵנִי רוֹאִים גַּם כֵּן בְּחוּשׁ, שְׁאֵף אוֹתָם אֲנָשִׁים שְׁאֵינָם נִהְנִים כָּלֵל מִעֲנִינֵי עוֹלָם הַזֶּה, עִם כָּל זֶה הֵם מְאָרִיכִים יְמֵיהֶם בְּדַבְּקוֹת בַּתּוֹרָה וְכו'.

וְכֵן כְּתַב שָׁם עַל אֲבִיו זְקֵנוֹ הַגָּאוֹן רַבִּי אַבְרָהָם ו'ל, אַחֵי הַגָּר"א, שֶׁהָיָה רְחוּק מְכַל עֲנִינֵי עוֹלָם הַזֶּה בְּתַכְלִית הָרְחוּק, עַד שְׁאֲחִיו הַגָּר"א הֵעִיד עָלָיו שֶׁהוּא נִשְׁמָה בְּלֹא גוּף, וְעִם כָּל זֶה הָאֲרִיף יְמִים בְּאַהֲבַת הַתּוֹרָה בְּחִשְׁק גָּדוֹל יוֹתֵר מִכְּשִׁמוּנִים שְׁנֵה. וְהָיָה אֹמֵר: "מִגְדֵּל חֲלִישוֹת כַּחֲ, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מֵאַיִן נִמְשַׁכֶּת הַחַיּוֹת שְׁלִי, רַק שְׁאֵנִי יוֹדֵעַ, שֶׁרַב הַשְׁמִיחָה וּגְדֵל הַתַּעֲנוּג מַעֲמֵל הַתּוֹרָה הִיא הַמְּקַיֶּמֶת אוֹתִי בַּחַיִּים. וְשְׁמִעֲתִי מִפִּי הַקְדוּשׁ, שֶׁהָיָה שְׁמִיחָה מְאֹד בְּאַהֲבַת הַתּוֹרָה בְּשִׁמְחָה נִפְלְאָה, וְאָמַר, אֵלֹהֵי חַי אֲנִי אֶלֶף אֶלְפֵי שָׁנִים, לֹא הָיִיתִי מְסַפֵּיק לְהוֹדוֹת לוֹ עַל כָּל רִגְעַ שְׁנָתָן לִי חַיּוֹת שְׁאֵיכָל לְהַדְּבִק בַּתּוֹרָתוֹ".

וְכֵן כְּתַב בְּסִפְרוֹ הַקְדוּשׁ 'רֵאשִׁית חֲכָמָה' (שְׁעַר הָאֲהָבָה פֶּרֶק י') בְּעֵנִין הַתּוֹרָה יְהִיָּה שְׁמִיחָה, כִּמוֹ שְׁאִיתָא (בְּרִכּוֹת כח ע"ב) רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה הָיָה מִתְּפַלֵּל בְּכַנִּיסָתוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וּבִיצִיאָתוֹ וְכו', אָמְרוּ לוֹ, מַה מְקוֹם לְתַפְלָה זֶה? אָמַר לָהֶם כּו' בִּיצִיאָתִי אֲנִי נוֹתֵן הוֹדָאָה עַל חֻלְקִי, וּפְרָשׁוֹ בְּגִמְרָא, שִׁיאֵמַר מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹקֵי שְׁמִיחָה חֻלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ.

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל (דֶּרֶךְ אֶרֶץ זִיטָא פֶּרֶק ד'): 'מְכַרִּיזִין עָלֶיךָ בְּכָל שְׁעָה וְשְׁעָה אִם עֲשִׂיתָ דְּבָרֵי בְּשִׁמְחָה פְּמִלְיָא שְׁלִי תִצָּא לְשַׁחֲרָף. וּבִתְנָא דְּבִי אֵלֶיהוּ רַבָּה (פֶּרֶק יח): 'כֶּף אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לִישְׁרָאֵל: בְּנֵי! וְכִי מַה שְׁמִיחָה יֵשׁ לוֹ לְאָדָם? אֶלָּא בְּדְבָרֵי תּוֹרָה בְּלִבְד. הָא כָּל הַמְּשִׁמַּח בְּכֶסֶף וְזָהָב בְּאַבְנֵים טוֹבוֹת וּמִגְדָּלוֹת, מַה שְׁמִיחָתוֹ בִּהְיוֹן לְאַחַר מִיתָה? הֲלֹא לְאַחַר שְׁמִיחָתָה מוֹת! אִם כֵּן מַה

פִּרְשֵׁת מִשְׁפָּטִים

הַשְּׁפָלִים, וְלֹא זָכִיתִי אֶז שְׁאֶפְלוּ אִישׁ אֶחָד יִשְׁרָתִנִּי, וְאִף עַל פִּי כֵן שִׁמְחָתִי בְּכָל רִגְעַ וְרִגְעַ הָיְתָה יוֹתֵר מִשִּׁמְחָתִי בְּעֵת". וַיִּתְּמָהּ אִישׁ אֶל רַעְהוּ עַל דְּבָרָיו. וַיֵּשֶׁב לָהֶם: "וְהוּא הַיּוֹם שֶׁהִכְנִיסוּנִי לְבֵית הָאוֹצָר, שֶׁהֵייתִי אֶז רָעַב וְצָמָא כָּל הַמַּעַת לַעַת, מִטַּעַם שִׁחְסָתִי אֶז עַל רִגְעִים אֶחָדִים לַצָּאת מִהָאוֹצָר, וּלְבוּשִׁי הָיָה פָּשׁוּט כְּאֶחָד הַשְּׁפָלִים, וְלֹא הָיָה אֶז שׁוֹם אָדָם אֶצְלִי, וְאִף עַל פִּי כֵן הָיְתָה שִׁמְחָתִי עַד לְהַפְלִיא, שֶׁבְּכָל רִגְעַ וְרִגְעַ הִרְגַּשְׁתִּי בְּנַפְשִׁי שֶׁאֲנִי עוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, שֶׁבְּרִגְעַ זֶה מַצָּאתִי כְּלִי יָקָר שֶׁל זָהָב, וּבְרִגְעַ זֶה כְּלִי מִשְׁבָּץ בְּאַבְנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת, וְכֵן נִמְשָׁךְ אֶז כָּל הַמַּעַת לַעַת, וְלֹא הִרְגַּשְׁתִּי בְּנַפְשִׁי שׁוֹם צָעַר שֶׁל רָעָבוֹן מִפְּנֵי גִדּוֹל הַשִּׁמְחָה, מֵה שֶׁאֵין כֵּן עֵתָה, שֶׁאֲנִי מְרַגֵּל בְּעִשְׂרֵיּוֹת וּבְמִלְבוּשֵׁי כְבוֹד, אֵין אֶצְלִי שִׁמְחָה כָּל כָּף.

וְכֵן הוּא הַדָּבָר בְּעֵנֵינוּ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוֹרִיד לָנוּ אֶת אוֹצָרוֹ הַנֶּחֱמָד, הוּא הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהִרְשָׁהוּ לְאָדָם, שֶׁבְּכָל יְמֵי שְׁנוֹתָיו יוּכַל לִקַּח מִהֵן כָּל מֵה שִׁירָצָה, אֲשֶׁר אֶפְלוּ פָּרֹט קָטָן אֶחָד מֵהֶם הוּא טוֹב מִכָּל הַפְּנִינִים שֶׁבְּעוֹלָם, וְכִמּוֹ שֶׁאֲמָרוּ חֲז"ל עַל הַפֶּסוּק: "כָּל חִפְצֶיךָ לֹא יִשׁוּוּ בָּהּ" – 'כָּל אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, לֹא יִשׁוּוּ בְּדָבָר אֶחָד מִן הַתּוֹרָה'. וְעַל כֵּן הָיָה לוֹ לְאָדָם לִשְׂמַח מְאֹד בְּיָמֵי חַיָּיו שֶׁנִּתֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹאֲהַב אֶת ה' אֱהַבָה עֲזָה וְנִאֲמָנָה עֲבוּר זֶה, אֶפְלוּ אִם יְמֵי חַיָּיו אֵינָם שֶׁל שִׁמְחָה וְתַעֲנוּג כָּל כָּף, כִּינּוֹן שֶׁיְּכַוֵּן לְלִקֵּט הַפְּנִינִים הַיְקָרִים, וְכִמּוֹאֵר הָאִישׁ הַנִּזְכָּר, שֶׁבְּעֵת שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ הָאוֹצָר לֹא הִרְגִּישׁ אֶז שׁוֹם צָעַר כָּלִל מִפְּנֵי גִדּוֹל הַשִּׁמְחָה. אֲבָל הָאֲמָת, שֶׁיֵּשׁ לָנוּ עֲרֵלַת הַלֵּב, וְאֵין אָנוּ מְפִירִים אֶת גִּדּוֹל יָקָר עֲרֹךְ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה, עַל כֵּן אֵין אָנוּ שִׁמְחִין בָּהֶן, וְאֵין מִצְוִיָּה אֲהַבַת ה' כִּי אִם כְּשֶׁנּוֹתֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְאָדָם אֵינָה טוֹבָה שֶׁל עֲנִינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה.

אֲבָל לַעֲתִיד כְּשֶׁיִּמּוֹל ה' אֶת עֲרֵלַת לִבְבֵּנוּ וְנִשְׁיֵג אֶת גִּדּוֹל יָקָר עֲרֹךְ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה, אֶז

מְגִרַע כֹּחַ הַמִּצְוָה וּמִכָּהָה אוֹרָה, וְאִיךָ יִגְדֵּל מִזֶּה יֵצֵר הַטוֹב? וְכִינּוֹן שֶׁיֵּצֵר הַטוֹב מִתְגַּדֵּל מִזֶּה, בּוֹדֵאִי זֶה הוּא עֶקֶר הַמִּצְוָה. וּמוֹדִינָא, דְּהַלּוּמִד לֹא לְשֵׁם מִצְוֹת הַלְמוּד, רַק מִחֲמַת שֵׁשׁ לוֹ תַעֲנוּג בְּלְמוּדוֹ, הִרִי זֶה נִקְרָא לְמוּד שֶׁלֹּא לְשִׁמְחָה, כִּהְיָ דְאוֹכֵל מִצָּה שֶׁלֹּא לְשֵׁם מִצְוָה, רַק לְשֵׁם תַעֲנוּג אֲכִילָה, וּבִהְיָ אֲמָרוּ (פִּסְחִים נ' ע"ב): 'לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא לְשִׁמְחָה, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁלֹּא לְשִׁמְחָה, כָּא לְשִׁמְחָה. אֲבָל הַלּוּמִד לְשֵׁם מִצְוָה וּמִתַּעֲנוּג בְּלְמוּדוֹ כִּלּוֹ קֹדֶשׁ, כִּי גַם הַתַּעֲנוּג מִצְוָה'.

מֵהוּ הַיּוֹם הַחֲבִיב אֶצְלִי מִכָּל הַיָּמִים?

כְּתֹב רַבְּנוּ הַחֲפֵץ חַיִּים זי"ע בְּסִפְרוֹ 'שֵׁם עוֹלָם' (חֶלֶק א' פָּרָק כ): 'מִשְׁל, אֶחָד שֶׁהִצִּיל אֶת בֶּן הַמֶּלֶךְ מִן הַמִּיתָה, וְעֲבוּר זֶה נִתֵּן לוֹ הַמֶּלֶךְ רִשּׁוֹת לְהַכְנִס יוֹם אֶחָד מַעַת לַעַת לְאוֹצָרוֹ הַגָּדוֹל וְלִקְחַת מִשֵּׁם כָּל אֲשֶׁר בְּרִצּוֹנוֹ, הֵן כְּלִי כֶסֶף אוֹ זָהָב וְכָל מַחֲמָדֵי תַבֵּל. וְהֵנָּה בְּאוֹתוֹ מַעַת לַעַת, עֲמַל בְּכָל כַּחוֹ וְצָבֵר כֶּסֶף וְזָהָב הַרְבֵּה מְאֹד. וּמֵאוֹתָה הָעַת וְהִלָּאָה הַתַּחֲלִיל לַעֲלוֹת בְּמַעֲלוֹת הָעִשְׂרִיּוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה עֲשִׂיר הַיּוֹתֵר גִּדּוֹל וּמִפְּרָסֵם בְּכָל הָעוֹלָם, וּבְכָל שָׁנָה הָיָה עוֹשֶׂה מִשְׁתָּה גִדּוֹל לְזִכְרוֹן הַמַּעֲשֶׂה הַהוּא. וּבְעֵת הַמִּשְׁתָּה הָיוּ נִאֲסָפִים אֵלָיו כָּל חוֹרֵי הַמְּדִינָה, וְנִמְשָׁךְ כֵּן כִּמְהָ עֲשָׂרוֹת שָׁנִים, עַד שֶׁהָעוֹלָם שָׁכַח אֶת עֲצָם הַמַּעֲשֶׂה מִמֶּה הַתַּחֲלִיל הָאִישׁ הַזֶּה לְהַתְעַשֵּׂר.

וַיְהִי פַעַם אַחַת בְּעֵת מִשְׁתָּה הַזֶּה, אֲמָר לְרַעְיוֹ הָעֲשִׂירִים הַגָּדוֹלִים הַמְּסֻבִּים שֵׁם, אֲשָׁאֵל לְפָנֶיכֶם דְּבָר, וְהוּא, אֲמָרוּ לִי לְפִי דַעְתְּכֶם, מֵהוּ הַיּוֹם הַחֲבִיב אֶצְלִי מִכָּל הַיָּמִים? וַיַּעֲנוּהוּ: "לְפִי דַעְתָּנוּ, הַיּוֹם הַזֶּה הוּא הַיּוֹם הַחֲבִיב בְּיוֹתֵר, בְּהִיּוֹת הַבֵּית מִיפָּה בְּכָל מִינֵי יָפוֹי, וְכָל כִּסְאוֹת הַבֵּית מְצֻפִּים זָהָב, וְהַשְּׁלָחַן מְלֹא מִכָּל מִינֵי מַעֲדֻנִּים שֶׁבְּעוֹלָם, וְכָל גִּדּוֹלֵי הַמְּדִינָה מְסֻבִּים אֶצְלֵי שְׁלִחָנָהּ, וְאַתָּה מְלָבֵשׁ בְּבִגְדֵי מַלְכוּת".

וַיַּעַן לָהֶם: "יֵשׁ לִי יוֹם אֶחָד חֲקוּק בְּזִכְרוֹנִי, שֶׁהֵייתִי בּוֹ רָעַב וְצָמָא וּבְלְבוּשׁ פָּשׁוּט כְּאֶחָד

פרשת משפטים

שלא לשים לב לעולם הזה" - סי.ם. וכן נחמו, והלה יצא מלפניו ממש כאדם חדש.

צריכים לנצל כל רגע שנמצאים בישיבה

בספר 'אשרי מי שעמלו בתורה' (חלק שלישי) הביא את דברי ראש הישיבה, הגאון הגדול, רבי אריה ליב שטיינמן שליט"א בעל 'אילת השחר', אשר אמר: בחורים צעירים אינם יודעים עד כמה מאשרים הם בעצם הזכות שיש להם לשבת ולעסוק בתורה, ובהמנעם מכל הרע שבחוץ, ורק אחוז קטן מהעולם כלו זוכה ללמוד תורה, צריכים לנצל כל רגע שנמצאים בישיבה, כי אי אפשר לדעת מה יהיה אחר כך, אם משום פרנסה או מצבים אחרים וכו', מי שנאלץ בעל כרחו לצאת לצורך פרנסה, הלא חזיו רצופים בנסיונות, המקום היחידי הבטוח הוא בתוך ד' אמות של הלכה (אגב, על פרט זה שמעתי גם מדיינים שמשמשים בפעל בבתי הדין) אבל רואים שישנם בחורים שאינם חיים בתחושה זו, הם מסתובבים נבוכים ושבורים אם משום שאינם עולים מספיק, ואינם מרצים או מסבות נוספות, אבל העקר אותו צריך לדעת, שכל בחור עליו להיות מאשר רק בעצם האפשרות לשבת בבית המדרש ולעסוק בתורה; עד כאן.

'איזהו חכם השומח בחכמתו'

בספר 'מעשה איש' (חלק ה' עמוד סח) מספר על הגאון החזון איש זי"ע, שדבר עם אחד האברכים על אותם שאינם בשמחה, הם מתהלכים שבורים שאין למודם כראוי, וחושבים שזה מצד היצר הטוב, אבל באמת זהו יצר הרע! כי איתא במדרש: 'איזהו חכם השומח בחכמתו', כשרק מתחילים להגיד את התבות: אמר אביי - כבר צריכים להיות בשמחה....

בספר משנת רבי אהרן (חלק ג' עמוד ח): באמת, בכל המצוות, העשייה בשמחה היא מדרגה גדולה, אבל בתורה זה מעצם המצוה

תהיה לנו אהבה אמיתית להשם יתברך עבור כל רגע ורגע שנותן לנו חיים, כי על ידי זה נוכל להשיגו, וכמו האיש הנ"ל, שהיה אהב את המלך אהבה עזה עבור המעט לעת שהכניסו לבית אוצרו, וזהו שכתוב (דברים ל, ו): "ומל' ה' אלהיך את לבך וגו' למען חייד", הינו שעבור זה לבד תאהבנו אהבה עזה.

אל תרבה להתעמק הרבה בבעיות העולם הזה

הגאון הצדיק רבי זיידל אפשטיין זצ"ל משגיח דישיבת תורת אור, ספר, על בחור אחד, שבהיותו בעיר ראדן זכה להיות אצל החפץ חיים זי"ע, ושקעו לומד בעליה. וכשפים חק שעורו, שמעוהו שר לעצמו - אשרנו מה טוב חלקנו וכו', וגם הקיש על השלחן בקצב השירה.

בספר 'חדות החיים' - אשר ושמחה, מספר על הגאון הסטיפלר זצ"ל, שאמר פעם לאדם שהיה זקוק לעדוד ונחמה: "אל תרבה להתעמק הרבה בבעיות העולם הזה, היו לי כל הנתונים להשאר עם הארץ אלו הייתי שם לב לבעיות הפוקדות את האדם בעולם הזה, היודע אתה אלו צרות היו לי בעולם הזה? היו שנים שעברתי בעניות גדולה מאד, בשבתות היינו אוכלים לחם שחור, שלא לדבר על המלבושים שהיו לנו... וכמה צער גדול בנים היו לי! אתה חושב שאתה הוא המדכא? דע לך שאת הצער גדול בנים שלי אפשר לחלק למאה! ופרט לו כמה דברים. והמשיך הרב ואמר לו: הקדוש ברוך הוא עזר לי שזכה אותי בחתן, וביום אחד עזב אותי - איש עני ואביון עם שמונה יתומים, וכמה בעיות בריאות ושאר עניינים... אלו הייתי מתעסק בכל אלה - לא הייתי לומד אפילו דף אחד! אך הקדוש ברוך הוא עשה עמי חסד, אולי בגלל שלמדתי מוסר, אולי משום התורה שלמדתי ביילדותי ולא שמתי לב לכלום וכו', אין כל עצה אחרת אלא

פרשת משפטים

על שבחר בנו ונתן לנו כלי חמדתו. ובסימן נב (סעיף קטן יז) גבי שירת הים: 'ויאמר שירת הים בשמחה, וידמה בדעתו כאלו באותו היום עבר בים, והאומר בשמחה מוחלין לו על כל עונותיו'. ובשלחן ערוך (סימן צג סעיף ב): 'לא יעמד להתפלל אלא באימה והכנעה, לא מתוך שחוק וקלות ראש ודברים בטלים ולא מתוך כעס, אלא מתוך שמחה כגון: דברי תנחומין של תורה סמוך לגאלת מצרים או סמוך לתהלה לדוד שכתוב בו: "רצון יראיו יעשה, שומר ה' את כל אהביו"' (תהלים קמה יט, כ).

מוכא עוד בספר הקדוש 'פלא יועץ' (ערך שמחה): 'כבר כתבו גורי האר", שבאמרו ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וכו', ובאמרו "עלינו לשבח לאדון הכל שלא עשנו כגויי הארצות" וכו', ישמח ישראל שמחה רבה כמי שהוא עומד לשיר והצילוהו מן השרפה, ועשאוהו מלך, כי אין שרפה כשרפת הנפש, ואין מלכות כהיות עבד מלך גדול ונורא משרת לפניו. וכן באמרו "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", או באמרו "אשר קדשנו במצותיו". וכזאת וכזאת פמה דברים שתקנו לנו בנסח תפלות וברכות, שאם יעמיק בהם להבין להשפיל פמה טובה ויקר וגדלה עשה לנו אבינו שבשמים, ישמח לבו ויגל כבודו על כל דבור ודבור... וידוע שבכל מצוה ומצוה, לפום צערא אגרא, כן לענין השמחה, האיש אשר הוא מר נפש מקורות הזמן, אם בעת עוסקו בתורה ותפלות וברכות ומצות ובשבת יפנה לבבו וישפח עצבו ורגזו וישמח בעושרו, יגדל שקרו יותר ויותר ממי שהוא שקט ושאנן. וידמה האיש הישראלי בשמחת עבודת השם יתברך שמו, כמי שהרויח אסף אלפים דינרי זהב, שבשמחתו משבח צער פרוטה קטנה שאבדה לו, שיותר מהמה הוא שמחת עבודת השם יתברך שמו, נגד כל מקרי הזמן של עולם הזה. עד כאן לשון קדשו.

ממש... כלליות העסק בתורה צריך להיות בהתרוממות הנפש ובהרגשת השירה, ומזה נובעים הרגשות חדשות ודבורים חדשים, וכל ההתגלות בתורה תלויה בזה, ומי שהגיע לדרגה גבוהה יותר - מתגלה לו יותר עניני התורה ופנימיותה'.

פעם ספר הגרי"ז מבריסק וצ"ל לתלמידיו: "וכי יודעים אתם מדוע כל חדוש שמתחדש לי, ראשית אני אומר אותו לרבי אלעזר שף? משום שרק הוא יכול לשמע את החדוש, ולמצות את שיא ההתפעלות ממנו, הוא יודע לשמע "ווארט" - להתענג עליו, לשוש ולשמח עמו! וכי תאמרו - מה בכך? אל יקל בעיניכם, שפך אמרו בשיר השירים רבה (ד, כב) על הפסוק: דבש וחלב תחת לשונך", כל מי שאומר דברי תורה ואינם ערבים על שומעיהם כדבש וחלב, כי זהו דין בכבודה של תורה, שיהיו דברי תורה נשמעים מתוך ערבות ושמחת הלב ומתוך ערך החדוש, כאלו יש לרקד עמו, ואת זה מצאתי רק אצל הרב שף".

הגאון רבי משלם דוד סולוביצ'יק שליט"א ספר, כי אביו הגרי"ז זי"ע אמר לו פעם חדוש מסים, ובקש שיביע את חות דעתו עליו, רבי דוד השיב שהחדוש טוב... גער בו אביו הגדול, אם הוא טוב... היית צריך לרקד משמחה ולא להסתפק בתשובה יבשה כזו...

וכן ספר הרה"ג רבי דוד פרנקל וצ"ל, שפעם הלך ביום חרפי משלג לבית הגרי"ז, ראה את הרב שף מקפץ ומדלג לפני הבית. בתחלה חשב שהוא מקפץ שלא לקפא מקר, ותמה, אם כן, מדוע לא נכנס לבית הגרי"ז, ואמר הרב שף, שהרגע יצא מבית הגרי"ז, והרב אמר לי חדוש כזה נפלא, עד שייצאתי ברקוד מרב שמחה.

בשמחה גדולה

מוכא להלכה ב'משנה ברורה' לגבי ברפת התורה (סימן מז סעיף קטן י): 'ויברך אותה בשמחה גדולה... צריך להזהר לתת הודאה

להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדפאים

מחנך חשוב בא אל פאר הדור החזון איש זי"ע והרצה בפניו שתי שיטות חנוך, ובקש לחוות דעתו בענין, החזון איש זי"ע האזין ברכוז מלא, ובתוף דבריו אמר, דרך החנוך שלנו היא אחת: "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדפאים" (ישעיה נז, טו). וכן ספרו מעשה דומה, שבאו לפני הגאון הקדוש רבי ישראל מפלנט זי"ע, ובקשו ממנו להגדיר את היסוד שצריך להשתית את הישיבה עליו, וענה רבי ישראל: "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדפאים! כלומר, העקר לעודד את התלמיד ולהביאו למצב של שמחה.

וכן כתב הגאון, רבנו יעקב ישראל קניבסקי, בעל הקהלות יעקב, זכר צדיק וקדוש לברכה, בספרו 'חיי עולם' (חלק ב' פרק יב): 'כמה פעמים מזדמן, אשר תלמיד צעיר נכנס לישיבה גדולה, ולומד שנתים שלש בהתמדה ובחשק רב, והיה מרגיש נעימות בשקידת התורה, ושוב אחר כך, בא משבר ומתחיל להתרפות מדברי תורה, ונכרים בו סימני דפאון ויאוש, ועל פי רב הסבה היא, כי נדמה לו, שאינו רואה סימן ברכה בתלמודו וחושב, כי הוא חס ושלום, אינו מסוגל להתעלות. ועל פי רב זה בא מחמת איזו פגיעה בכבודו שמשער שאין מעריכין אותו בתור מפלג, או מחמת קנאה שאינו עולה בידו - להתבלט בתור מצין כמו חברו, ומכיון שמחליט עצמו לבלתי מסוגל חס ושלום - שוב אינו מוצא טעם בלמודו, וכל זה מדרכי היצר להדיחו מתורת ה'... ובאמת כל תלמיד כפי מה שלמד הרבה - הצליח, כל דף גמרא שלמד ויגע הוא קנין והצלחה, וכן הצליח לפתח כשרונו להבין סגיה בעיון ובסבךא ישרה, ואם יתמיד בלמודו יתקיים בו "וקבץ על יד ירבה" (משלי יג, יא). וסוף סוף תהיה תורתו מכרזת עליו, וכסאו יהיה נכון. וידוע כמה תלמידי חכמים אשר בהיותם בישיבה בביתיהם נחשבו בעיני החברים כבלתי מצליחים וכבעלי כשרון נמוך, ולבסוף כשגדלו נתברר להם הרבה יסודות

ומובא בגמרא (סנהדרין צב ע"ב): 'אמר רבי יצחק, יצק זהב רותח לתוף פיו של אותו רשע, שחיק טמא (ובוכדנצאר), שאלמלא לא בא מלאך וסטר על פיו, בקש לגנות כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר תהלים'. והבאור בענין, לפי שנבוכדנצאר לא היה חסר כלום, כי היה יושב בכבודו של עולם ומלך בכפה, ושירות ותושבחות במצב כזה - לא כל כך חשובות, מה שאין כן דוד המלך, עליו השלום, הגם שהיה נרדף מבית ומבחוץ, ואמר שירות ותושבחות - הן החשובות והמעלות.

כתב בספר הקדוש 'ארחות צדיקים' (שער התשיעי): 'וכל העושה המצוות בשמחה, יש לו שכר אלה ידות יותר ממי שהמצוות עליו למשא'.

ובברכי יוסף (ארח חיים סימן תרג סעף קטן ב): 'כתב מורנו הרב רבי חיים ויטאל זצ"ל בשערי קדשה, ששרשי העברות הן גאווה ותאוה שיחה אסורה ועצבות, ואלו אבות הטמאות, ומאבות יצאו תולדות. ובשערי קדשה (ח"ד שער ד) כתב, שהעצבות גורמת למניעת העבודה ובטול עסק התורה, השמחה, לעצמה, מוסיפה חשק ואהבה להתדבק בו יתברך'.

הרב הקדוש רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע אמר: "עצבות אינה עברה, אף טמטום הלב שהעצבות גורמת - אין בכחה של העברה החמורה ביותר לעשות. השמחה אינה מצנה מצד עצמה, אולם הזכוך שבא על ידה של השמחה אין באפשרותה של מצנה אחרת לעורר ולהמשיך".

ובספר הקדוש 'בית אהרן' כתב: עבודה שבלב היא עצה כוללת לכל דברי היום, שאם העבודה שבלב מערב בעצבות ויגון, חס ושלום, יצטרף אחר כך בסדר היום שלו לבקש עצות פרטיות על כל דבר בפני עצמו, וזהו "עד אנה אשית עצות בנפשי יגון בלבי יומם" (תהלים יג, ג), והשמחה בלב מגנה ומצלת בכלל.

פרשת משפטים

למוד ולפני תפלה או לפני שנגנסי לשבת קדש, כדכתיב (שמות טז, ה): "והיה ביום הששי", והיה לשון שמחה (בראשית רבה מג, ה), שכל עניני העבודה שאנו זוכים לעשות יסיעו לנו להיות שמחים ושמחים.

וצריך לזכר שבאשר יהודי משתדל להיות בשמחה, כבר יש לו את הכח של 'חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה' (ברכות ו' ע"א). כי אין בכחנו להכריח את עצמנו שנהיה בשמחה, כמו שכתב בספר הקדוש 'בת עין' ועוד צדיקים זי"ע, מכל מקום, רצון השם יתברך הוא, שנסתדל להיות בשמחה.

ולפעמים אנו שקועים בעצבות מחמת שאין מצליחים להיות במאה אחוז שמחה, אלא כששים או שמונים אחוז שמחה, אבל רצון השם יתברך שנודה על 'שירי זמרה', על כל חוט השערה של שמחה שהשם יתברך משפיע לנו.

עלמות אין מספר

עבודה נוספת בענין השמחה הוא להתבונן בטענות שהיצר הרע מכניס בנו, בבחינת (תהלים לו, לב) "ומבקש להמיתו" - הפך השמחה, ואחת הטענות שהוא מכניס בנו שאנו כאלו יודעים מה טוב בשבילנו, והעבודה היא לשנן שתכלית הידיעה שלא נדע, ואין אנו יודעים מה טוב בשבילנו, כלומר, כמובן כל אחד שונה מחברו, אבל על כל פנים, כשמתחילים יום חדש, אדם חושב לעצמו, איך יעבר לו היום בצורה הטובה ביותר, בתפלה, בלמוד ובעבודה, עם החברים, בבית וכו', אבל למעשה, כשבמשך היום הדברים לא הולכים כמו שחשב - זה מקשה להיות בשמחה. ועל זה צריך לדעת, שאין אנו יודעים מה טוב בשבילנו, הקדוש ברוך הוא מכין עבורנו "עלמות אין מספר" (שיר השירים ו, ח), לשון העלמות, הגם שאני רציתי לעבד את השם באופן של "מפאן ואילך יעבר לכס", אבל

ברב הש"ס, וידיו רב לו במשא ומתן במלחמתה של תורה, ונעשו בעלי הוראה מבהקים. כי עקר הכל הוא התמדה ויגיעה בתורה להבין הדברים לאמתתם, ואמרו רבותינו ו"ל (מגלה ו' ע"ב) יגעתי ולא מצאתי אל תאמן. וכן כתב המאירי (משלי יג, יא) כי כמה פעמים אנשים קשים בלמודם מתחלתם ומצליחים בסופם.

מתוך שמחה של מצוה

בדברי הגמרא (שבת ל' ע"א) בפסוק (קהלת ח, טו): "ושבתתי אני את השמחה" - זו שמחה של מצוה. "ולשמחה מה זה עשה" (שם ב, ב): - זו שמחה שאינה של מצוה, ללמדך שאין השכינה שורה לא מתוך עצלות, ולא מתוך עצבות, לא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך שמחה של מצוה, שנאמר (מלכים ב ג, טו): "ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'".

כתב המאירי - שאין השכינה שורה מתוך עצבות, כי העצבות מטמטמת את הלב וסותרת שבילי ההבנה.

כלומר, אף על פי שהשמחה היא דבר פנימי, אבל מכל מקום, פעמים שעל ידי הפעלה החיצונית אפשר להשפיע על הפנימיות, כדברי בעל ספר החנוך הידועים (מצוה טז): אחרי הפעלות נמשכים הלבבות, וכמו שאמרו (פסחים קט ע"א), 'אין שמחה אלא בבשר', וזין - חמרא וריחני פקחין (יומא עו ע"ב), ושאר הדברים המרחיבים דעתו של אדם מסייעים לפנימיות, והתורה משמחת, כדכתיב (תהלים יט, ט): "פקודי ה' ישרים משמחי לב", והתפלה משמחת, כדכתיב (ישעיה נז, ז): "והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי". ושבת קדש משמחת, כמו שאנו אומרים: "ישמחו במלכותך".

וצריך שנתרגל להתפלל ולהתחנן להשם יתברך שנוזק להיות בשמחה, ובפרט לפני

בְּגִמְלָה עָלֵי אָמוֹ

מספרים על הגאון הקדוש רבנו יהונתן אייבשיץ זי"ע, שפעם, כשהלך לבית המדרש פגשו איזה פריץ, ושאלו: לאן אתה הולך? והשיב הרבי ר' יהונתן: איני יודע. והתקצף הפריץ, וכי מי זה שהולך בחוץ ואינו יודע לאן, לבטח מתקלס הוא בי, וצוה לחבשו בבית הסהר. ויהי כאשר שככה חמתו, התישב בדעתו, הלא רבי יהונתן הוא חכימא דיהודאי, כלו חכמה ושכל קדוש, וכי כך יענה? ושלח לקרא לו מבור האסורים, ושאלו: "מדוע אמרת שאינך יודע לאן אתה הולך?" ענה ואמר הרבי ר' יהונתן: הגה אתה רואה שלא ידעתי לאן אני הולך, הלא אני חשבתי שאני הולך לבית המדרש, ואתה רואה שהגעתי לבית הסהר...

וגם רבי יהונתן לא התכונן לעשות מלתא דבדיחותא, אלא שהצדיקים חיו עם היסוד הזה, שבאמת אינם יודעים לאן הם הולכים. והיו תמיד בבחינת (שמות י, כו): "ואנחנו לא נדע" – 'תכלית הידיעה שלא נדע'. וזה מעקרי היסודות בעבודת השם – "ובכל מאדך" (דברים ו, ה) – 'בכל מדה ומדה שהוא מודה לך, הוי מודה לו במאד מאד' (ברכות נד ע"א). ועל ידי זה מתמלאים בשמחה, שאנו רוצים רק מה שהשם יתברך רוצה, "בגמל עלי אמו" (תהלים קלא, ב), ואיננו יודעים באמת מה טוב עבורנו.

פֶּרֶק בַּהֲלָכוֹת סְבָלָנוֹת

האדמו"ר הקדוש בעל האמרי אמת מגור זי"ע, היו לו תקופות שהיו לו כמו שבעים שעורים ביום, וכל חצי דקה היתה מחשבת ומדיקת, ופעם ארע, כי הצריך להמתין באיזה מקום זמן נפר, ושאלוהו – מה הרבי לומד עכשו? ענה ואמר: "כעת אני לומד פרק בהלכות סבלנות", כלומר, אמנם הכנתי סדר היום מדקדק, אבל הקדוש ברוך הוא רוצה שאלמד כעת פרק בהלכות סבלנות. וזה

הקדוש ברוך הוא רוצה שאעבד אותו באפן של 'כל ההתחלות קשות' ביום זה. ואין זה סותר שעלינו להתפלל ולבקש מהשם יתברך שישפיע עלינו חסדים מגלים, בכריאות פרנסה וכל שאר הדברים שיהיו צרכים לנו, בבחינת "והערכ נא ה' אליקינו". כמו שצדיק אחד הגדיר זאת: אם נדבר על 'להבא', כל העולם כלו לא שוה בכדי לקבל משהו יסורים בחלישות הדעת, שזה מפריע לנו מלמוד התורה הקדושה ומעבודת השם יתברך, אבל 'לשעבר' – אפלו בשביל כל הון שבעולם – אין אנו מותירים אפלו על חוט השערה של יסורים, ויצר הרע מנסה להפך.

ואנו צריכים להאמין שהקדוש ברוך הוא מזמן לנו את המצב הטוב ביותר עבורנו, כמבאר מהחתם סופר, ועוד, על הפתוב (שמות לג, כג): "וראית את אחרי" – לאחר מעשה אנו יודעים מה רצון השם יתברך מאתנו, אבל 'ופני' – לפני זה, מה הוא הטוב באמת – 'לא יראו'.

קוֹל כְּרוֹז נִשְׁמָע מִן הַשָּׁמַיִם

היה אחד הצדיקים זי"ע שהלך לאסוף כסף עבור איזה ענין גדול של צדקה, ואמר על עצמו, שבדור הקודם היה איזה צדיק, שלפני שהיה נכנס לעיר היה שומע כרוז מהשמים, שבעיר הזאת יצליח לאסוף סכום מסים, וממילא אינו מתבלבל ממה שיתנו לו, מעט או הרבה, כי יודע, שפך נגזר מן השמים. אבל הוא עצמו אינו שומע כלום לפני שנכנס לעיר, רק לאחר שיוצא מהעיר הוא שומע את הכרוז כמה הצליח לאסוף בעיר הזאת. ואינו מלתא דבדיחותא, שהרי כל אחד יודע כמה הצליח לאסוף... אלא פנימיות הענין היא, שהוא יודע ומאמין בברור ממש, שמה שהצליח לאסוף – זהו מהשם יתברך, ולא היה בידו לאסוף פרוטה אחת יותר, כמו אותו צדיק בדור הקודם ששמע את הבת קול 'לפני' שנכנס לעיר.

פרשת משפטים

נח בקשי עצום לחיות עם האמונה, שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס' ע"א), אלא עכשו שגלה שיש מבול בעולם, וכלו נאבד - שמח מאד!

וזה בעצם ענין הדור האחרון הזה, שכל המצב בחוץ הוא מצב של מבול, ואנחנו בתוך התבה, רק שאיננו יודעים את פנימיות הפונה העליונה, ועל ידי כל המצבים הקשים שאנו עוברים, על ידי זה אנו נצולים מהמבול, וצריך לשמח מאד.

ויכול להיות לשני יהודים הפסד של סכום גדול וזה, אלא שלא אחד היה בן, אשר, רחמנא ליצילן לקה במחלה קשה, ונסע לכל העולם לדרוש ברופאים, וסבל שנה שלמה ביסורי איוב, ובנסי נסים נצל מהמחלה, והגם שהוציא הון עתק על כך, בסוף הסבל ערוך סעדת הודאה מפארת גדולה על כל הנסים שעשה עמו הקדוש ברוך הוא בהצלת הבן. ואלו זולתו, הפסיד אותו סך קמון, אף כל זה בלי להתרוצץ בבתי חולים וכלי עגמת נפש, והוא עצוב כבתשעה באב, ואפלו לא חולם מאיזו צרה נצל, וכמה חסד נפלא עשה עמו הקדוש ברוך הוא, שמנע ממנו את כל עגמת הנפש, והוא היה צריך לערוך סעדת הודאה גדולה יותר.

מי חכם וישמר אלה

אמר רבנו הבעל שם טוב הקדוש זי"ע על הפסוק (תהלים קז, מג): "מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה'", מי הוא זה החכם שיכיר, כי כל הקשיים, הם חסד של השם יתברך לטובה, ומכל הצער מתבונן בחסד השם יתברך.

ומובא בספר הקדוש לקוטי מוהר"ן (ח"א סימן קפג): דע שהצדיקים שבידור הם יושבין בעגול, דהינו סדר ישיבתם שהם יושבים בעולם כל אחד ואחד במקומו, הוא על סדר העגול, ואף שיש שאר בני אדם ביניהם

"וישש בן אהרן" (במדבר ח, ג) — זה שבחו של אהרן שלא שנה' (רש"י, ספרי בהעלותך ב), הינו שהטב בעיניו, שיהיה אף שיהיה - כך או כך, בבחינת "אשרי העם שככה לו" (תהלים קמד, ו).

ענין שתית היין בפורים

וזהו ענין שתית היין בפורים, כמו שאמר (מגלה ד' ע"ב): 'חייב אינו לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי'. וכמובא בגמרא (סנהדרין לח ע"א): 'אמר רבי חייא, כל המתעייב ביינו, יש בו מדעת של שבעים זקנים'. 'יין' ניתן בשבעים אותיות, ו'סוד' ניתן בשבעים אותיות — נכנס יין יצא סוד. וסוד השתיה של פורים הוא סוד הדבקות בו יתברך — ועל ידי שמגיעים לבטול הדעת אל רצון השם - זוכים לשמחה. ועל ידי זה לא מגיעים לבהלה, שהיא הכח של היצר הרע, הגורם נפילה - פידוע מחטא העגל, וכל כחו של היצר הרע נמשך על ידי שגורם בלבול בעולם.

אם היינו יודעים - היינו שמחים עד מאד

ועוד צריך לדעת, לגבי כל הקשיים ברוחניות ובגשמיות, שאם היינו יודעים ורואים מה שנעשה באמת, ומאלו דברים אנו נצולים - היינו שמחים עד מאד. והגאון הקדוש רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע ועוד צדיקים זי"ע אמרו, שהדור האחרון שלפני ביאת המשיח הוא מצב של דור המבול, והעליות והירידות הן בבחינת (תהלים קז, כו-כו): "יצלו שמים ירדו תהומות נפשם ברעה תתמוגג, יחוגו ויגועו כשפור וכל חקמתם תתבלע".

ולמשל, נניח שלא היה אומר השם יתברך לנח שמגיע מבול לעולם, אלא היה אומר לו בלי סבה שיכניס את כל סוגי החיות והבהמות לתבה, מהן שבע ומהן שתיים וכו', ולהאכילן במשך שנה, הוא ובני וביתו, ולא ראו יום ולילה, פידוע. לכאורה, היה נתקל

פֶּרֶשֶׁת מִשְׁפָּטִים

לו מלמעלה, זהו "עד שתחפץ", כי החפץ הוא כלי, עין שם ברמב"ן; עד כאן לשון קדשו ב'קדשת לוי'.

וכן פרש הרבי ר' בונים מפשיסחא זי"ע את הפסוק (תהלים מט, יג): "ואדם ביקר בל לין נמשל בבהמות נדמו", הינו באשר זוכה האדם למצב של 'יקר' ולא חושב איך להשאיר את האור להלאה - בבהמה נדמה!

מעלת חדש אדר וענינו

החדש הזה - חדש אדר, שאנו נכנסים לתוכו, נמצא בין החרושה של החרף לקצירה של הקיץ, והוא זמן תשובה מאהבה כדגמת אלול לפני ראש השנה, ועקר עבודתו, להכניס בנו את כל ההשפעות מהשנה שעברה, ולהכין את עצמנו לשנה הבאה, וחדש אדר הוא כלו חדש של שאיפות, כמו שפרש האהבת שלום מקאסוב זי"ע, אשר אדר"ר ראשי תבות ר'ענא ד'רעוין א'שתכח.

וידוע שלפי המאן דאמר (ראש השנה יא ע"א): 'בניסן נברא העולם', ממילא חדש אדר שלפניו, הוא סוד הרצון שלפני בריאת העולם כביכול, והוא זמן תשובה, כמו שפרש הרב הקדוש השר שלום מבעלזא זי"ע (לקט אמרי קדש, פרשת מקץ, עמוד רה), על הפסוק (בראשית מג, י) "כי לולא התמהנהו, כי עתה שבנו זה פעמים". יש לרמז בזה, מה דאיתא בספרים, כי אדר הוא סוף השנה לפי סדר החדשים, וצריך להתעורר בו לעשות תשובה על כל השנה. וזה שנרמז "כי לולא" - אותיות 'אלול'. "התמהנהו", הינו שלא שבנו כהגן באלול, "כי עתה", עתה הוא לשון תשובה, כדאיתא במדרש (בראשית רבה כא, ו) על הפסוק (בראשית ג, כב): "ועתה פן ישלח ידו". "שבנו זה" - "זה" גימטריא י"ב, הינו שיש עוד זמן של תשובה בחדש הי"ב. "פעמים" - כי בשנה מעברת, חדש העבור הוא שתי פעמים אדר. ועצם הענין שנתן לישראל לעבר את

שמפסיקין ומקלקלין סדר העגול, אף דע שאלו בני אדם הם בבחינת אינו מן הישוב, ואינם נחשבים כלל, ואזי נשארים הצדיקים יושבים בסדר עגול והקדוש ברוך הוא על כלם. עד כאן לשונו. והנה הענין בזה, שלכל צדיק יש לו דרך בעבודת השם, והיצר הרע מכניס לו פתויים שונים, שנדמה לפעמים שהדרך והמהלך שלו הוא הנכון, והקדוש ברוך הוא מראה לעתיד לבא מחול לצדיקים, שהוא ענין של עגול, והקדוש ברוך הוא באמצע, ומכל פנה בהקף העגול, המרחק שנה, ללמדנו, שכלם שוים אצל הקדוש ברוך הוא.

וכן הענין אצל כל אחד בעצמו, שלפעמים נדמה לאדם שיום זה שלמד בחשק ויללא הפרעה, הוא יום מצלח, אבל ביום אחר שהיו לו נסיונות רבים - צריך להתגבר הרבה וכו', ואולי גם נכשל בכמה ענינים, הוא יום חלש, שלא השיג בו מה שהיה צריך. והקדוש ברוך הוא מראה 'מחול' - עגול, שכל הימים שוים וקרובים אליו במדה שנה, ולכן כשאדם חי באמונה כזאת, בבחינת (חבוק ו, ב): "וצדיק באמונתו יחיה", מביא שמחה גדולה.

אם תעוררו את האהבה עד שתחפץ

ביון שאנו נמצאים בסיומם של ימי השוכבי"ם הקדושים, וסמוכים וקרובים אל שבת פרשת שקלים, נזכיר את אשר מובא בספר הקדוש 'קדשת לוי', וזו לשון קדשו (פרשת יתרו): 'הרמב"ן פרש על הפסוק (שיר השירים ב, ז): "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ", כשמגיע אל אדם אהבת הבורא או יראת הבורא ברוך הוא אזי תכף יעשה מצוה, ויבזה מביא אהבה ויראת הבורא בצמצום, כי כל זמן שלא עשה מצוה יש לו מלחמות, אבל כשעושה עם זה היראה ואהבה - מצוה, אזי מביא בצמצום ובטל ממנו כל המלחמות. והנה מצוה שעושה הוא כמו כלי שתנוח בו זה התעוררות, שמגיע

פְּרֻשַׁת מִשְׁפָּטִים

שְׁאֲמָרוּ (בְּרֻכּוֹת כו ע"ב): תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין תִּקְנוּם, עַל יְדֵי הַשְּׁקָלִים.

כְּשִׁלּוּמֵדִים אֶת הָעֲנִינִים הָאֵלֶּה, מְכִינִים אֶת הַתְּפִלּוֹת לַשְּׁנָה הַבָּאָה עֲלֵינוּ לְטוֹבָה, וְיֵשׁ גֵּרָסָה לְאַחַד הָרִאשׁוֹנִים בְּגִמְטְרֵא (בְּרֻכּוֹת ח' ע"א): 'מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין לוֹ לְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֱלֹא אֲרָבַע אַמּוֹת שֶׁל תְּפִלָּה בְּלִבָּד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִשְׁעִיָּה נו, ז): "כִּי בֵיתִי בֵית תְּפִלָּה".

וְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לְמֹשֶׁה רַבְּנוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (שְׁמוֹת ל, טו): "הָעֲשִׂיר לֹא יִרְכָּה וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט מִמַּחְצִית הַשְּׁקָל", כִּי גַם מִי שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת דָּל, וְאֵין עָנִי אֱלֹא בְּדַעַת (נִדְרִים מא ע"א), בְּתוֹכּוֹ בּוֹעֲרֶת אֵשׁ אֶהְבֶּה פְּנִימִית, וְעַל יְדֵי הָרָצוֹן הַזֶּה - 'שְׁקָל' בְּגִימְטְרֵא נִפְשׁ [בַּחֲיִנַת רְצוֹן], בּוֹנִים אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בְּבַחֲיִנַת 'אֶף עַל פִּי שִׁירָדָה אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם מִצֹּהַ לְהָבִיא מִן הַהֲדִיּוֹט' (עֲרוּבִין סג ע"א), שְׁנֵה סוּד הָרָצוֹנוֹת שֶׁמְבִיאִין מִהַהֲדִיּוֹט, בְּהַשְׁתַּקְקוֹת שֶׁלּוֹ לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ.

וְיֵהִי רְצוֹן שְׁנוּזָכָה לַעֲשׂוֹת 'חֶפְצִי', כָּל אֶחָד בְּדָבָר קָל, וְשִׁיְהִיָּה יְסוּדִי, כְּמִפְתָּח הַפּוֹתַח שְׁעָרִים אַחֲרָיו, כְּמוֹ שֶׁהַזְכָּרְנוּ, אִם זֶה בְּשִׁמְרַת הָעֲנִינִים, שְׁמִירַת הַדְּבּוּר, אוֹ חֲזוּק בְּבְרָכוֹת, שֶׁהֵם כְּפִדּוּעַ כְּנֶגֶד מֵאָה אֲדָנִי הַכֶּסֶף הַבָּאִים מִכֶּסֶף הַשְּׁקָלִים, וְכֵן צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּאַמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְנִזְכָּה לְגֵאֲלָה שְׁלָמָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

חֲדָשׁ אֲדָר פַּעַמִּים, וְאֵין מִתְחַשְּׁבִים בְּחֻמָּץ בְּפֶסַח וּשְׁאָר אֲסוּרִים, זֶה מוֹכִיחַ לָנוּ כִּי הַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַר אֶת הַזְּמַן בְּיַד יִשְׂרָאֵל, וּמִמֶּילָא יְכוּלִים לְהוֹסִיף עוֹד זְמַנִּי תְּשׁוּבָה; עַד כָּאֵן דְּבָרֵי קִדְשׁוֹ ו'ל.

עֲנִינָהּ שֶׁל שַׁבַּת שְׁקָלִים

וְאַחַד הָעֲנִינִים הַפְּנִימִיִּים שֶׁל שַׁבַּת שְׁקָלִים שֶׁבָּאָה בְּסוּף הַשּׁוֹכְבִּי"ם, שְׁפִינּוֹן דְּשׁוֹכְבִּי"ם הוּא 'שׁוֹב בָּיִם' שֶׁל רַחֲמִים, שְׁקָלִים הוּא 'שְׁקָל' – יָם, לְשָׁקֵל לְהַכְנִיס בָּנוּ אֶת כָּל הַהִשְׁפָּעוֹת הַלָּלוּ מֵהֵימָּה שֶׁל רַחֲמִים.

בְּאַחַד בְּאֲדָר מְשַׁמֵּיעִין עַל הַשְּׁקָלִים (שְׁקָלִים א, א) לְפִי שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל (רִאשׁ הַשְּׁנָה ז' ע"א) חֲדָשׁ וְהָבֵא קֶרֶבֶן מִתְרוּמָה חֲדָשָׁה. וְעִנִּין זֶה שֶׁל מַחְצִית הַשְּׁקָל, הוּא, שְׁקָל אֶחָד מְכֻנָּס אֶת הָרָצוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, שְׁקָל גִּימְטְרֵא נִפְשׁ, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ (בְּרֻכּוֹת מ' ע"א): 'אִם שְׁמוּעַ בִּישָׁן תִּשְׁמַע בְּחֲדָשׁ, הַשְּׁפָעוֹת מֵהַשְּׁנָה שֶׁעָבְרָה, וּבְרָצוֹנוֹת לְהָבֵא, שֶׁהֵם בַּחֲיִנַת מְטַבֵּעַ שֶׁל אֵשׁ, כְּלִשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ (בְּמִדְבָּר וָבָה יב, ג): 'נִטַּל הַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמִין מְטַבֵּעַ שֶׁל אֵשׁ מִתַּחַת כֶּסֶא הַכְּבוֹד, וְהִרָאָה לוֹ לְמֹשֶׁה, זֶה יִתְנוּ, כֵּזָה יִתְנוּ. וּמִזֶּה נִעֲשׂוּ הָאֲדָנִים, בַּחֲיִנַת רִצְפַת אֵשׁ - שְׁמִכְנִים מִכֶּסֶף זֶה אֶת הַקְרָבָנוֹת שֶׁל הַשְּׁנָה הַבָּאָה. וְכִיּוֹן שְׁאֵנוּ מְקִימִים אֶת הַקְרָבָנוֹת בְּבַחֲיִנַת (הוֹשַׁע יד, ג): "וְנִשְׁלַמָּה פָּרִים שְׁפָתֵינוּ", וְכְמוֹ

בְּעֵינֵי מַעֲלַת הַשְׁמָחָה וּבִפְרֵט בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה

שִׁיחַת חֲזוֹק לְשִׁבְת פְּרִשְׁת מִשְׁפָּטִים

הַנָּאוֹת, כְּפִי אֲשֶׁר יֵאָרֵע בְּאוֹתוֹ זְמַן, כְּמוֹ שְׁאֵנוּ יוֹדְעִים שְׁצָרִיף לְכַרֵּךְ עַל הַטּוֹבָה וְעַל הָרָעָה.

מוֹבָא בִּירוּשְׁלָמִי (מְגֵלָה דָּף א' ע"ב): תְּנִי בְּשֵׁם רַבִּי נֶתָן, כָּל הַחֹדֶשׁ פֶּשֶׁר לִקְרִיאַת הַמְּגִלָּה מֵהַ טַעֲמָא? "וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה" (אֶסְתֵּר ט, כב). וְכֵן נִפְסַק בְּשִׁלְחַן עָרוּךְ (אֶרְחַ חַיִּים סִימָן תִּרְפַּח סְעִיף ז'): 'הַמְּפָרֶשׁ בַּיָּמִים וְהַיּוֹצֵא בְּשִׁירָא, וְאֵינוּ מוֹצֵא מְגִלָּה לְהוֹלִיךְ עִמּוֹ, יִקְרָאנָה בִּי"ג אוֹ בִּי"ב אוֹ בְּאַחַד עֶשֶׂר, בְּלֹא בְרָכָה; וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְהַמְתִּין עַד יָמִים הַלָּלוּ, יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁקוּרָא אֶפְלוּ מִתְחַלֵּת הַחֹדֶשׁ: הִגָּה - וְהָכִי נִהְוָה; כִּי בַּחֹדֶשׁ אֶדָר מִתְעוֹרֶרֶת הָאֶרֶץ הַנֹּסִים שְׁהִיתָה לְאַבּוֹתֵינוּ, וְכַבִּימִים הָהֵם - הַזְּמַן הַזֶּה. וְלָכֵן, בְּכָל הַחֹדֶשׁ צָרִיף לְהַרְבּוֹת בְּשִׁמְחָה כִּי זֶה הָעֵת הַמְּזֻמֶּנֶת לָכֵף.

שִׁמְחַת חֹדֶשׁ אֶדָר בְּסִפְרֵי הַחֲסִידוֹת

מוֹבָא בְּסִפְרֵי הַקְּדוֹשׁ 'קִדְשֵׁת לִוִּי' (דְּרוֹשׁ לְפוּרִים), לְבָאָר מֵאַמֵּר חֲכָמֵינוּ ז"ל (תַּעֲנִית כֹּט ע"א) 'מִשְׁנֹכְנָס אֶדָר מִרְבִּין בְּשִׁמְחָה'. כִּי עָקֵר הַשְׁמָחָה לְאַדָּם בְּהַעֲלוֹתוֹ הַנִּיצוּצוֹת לְעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁהַנִּיצוּצוֹת נַעֲשִׂים לְאַדָּם שְׁמַעְלָה אוֹתָם - כְּמוֹ לְבוֹשׁ, וּבָזֶה מַגִּיעַ לוֹ הַשְׁמָחָה. וְקִדָּם אֶדָר הוּא שׁוֹכְבִּי"ם, שֶׁהוּא הָעֵת לְהַעֲלֹאת הַנִּיצוּצוֹת לְקִדְשָׁה, וּמִשְׁהַגִּיעַ אֶדָר, כְּכֹר הַגִּיעַ הָעֵת לְקַבֵּל אֶת הַלְבוּשׁ לְאַחֵר שֶׁהַעֲלָה אוֹתָם מִקֶּדָּם בְּשׁוֹכְבִּי"ם. וְעַתָּה בְּאֶדָר נַעֲשִׂים לוֹ מְלָבוֹשׁ, וְלָכֵן נִקְרָא שְׁמוֹ 'אֶדָר' - לְשׁוֹן מְלָבוֹשׁ, כְּמוֹ "אַדְרֵת אֱלִיהוּ" (מְלָכִים-ב ב, יג). וְזֶהוּ מֵאַמֵּר חֲכָמֵינוּ ז"ל 'מִשְׁנֹכְנָס אֶדָר' - כְּשֶׁהַגִּיעַ אֶצְלוֹ הַלְבוּשׁ מִנִּיצוּצוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהַעֲלָה בְּשׁוֹכְבִּי"ם. 'מִרְבִּין בְּשִׁמְחָה' - כִּי בָּא לוֹ הַשְׁמָחָה שֶׁהַעֲלָה אוֹתָם.

בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא, נִשְׁתַּדֵּל לְהַתְּבוֹנֵן, בְּעֵינֵי שְׁמָחָה בְּכָלֵל, וּבְעֵינֵי מַצּוֹת רַבּוּי הַשְׁמָחָה בַּחֹדֶשׁ אֶדָר בְּפִרְט, וְהַשְׁמָחָה שְׁבָאָה עַל יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה בְּפִרְטֵי פְּרָטִים.

שִׁמְחַת חֹדֶשׁ אֶדָר

מוֹבָא בְּגִמְרָא (תַּעֲנִית כֹּט ע"א): 'אַמֵּר רַב יְהוּדָה בְּרִיה דְּרַב שְׁמוּאֵל בְּרַ שִׁילַת מִשְׁמִיָּה דְּרַב, כְּשֵׁם שְׁמִשְׁנֹכְנָס אָב מִמַּעֲטִין בְּשִׁמְחָה, כֵּף מִשְׁנֹכְנָס אֶדָר מִרְבִּים בְּשִׁמְחָה, אֵמֵר רַב פָּפָא, הַלְכָף הָאִי בְּרַ יִשְׂרָאֵל דָּאִית לִיה דִּינָא בְּהָדִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים, בָּאָב - לְשִׁתְּמִיט מִינֵיהּ דְּרִיעַ מְזֻלִּיה דִּישְׂרָאֵל, בְּאֶדָר - לִיזֵל בְּהִדְרִיה דְּבִרְיָא מְזֻלִּיה דִּישְׂרָאֵל וְלָכֵן, יְהוּדִי שֵׁישׁ לוֹ דִּין עִם אִיזָה נָכְרִי - שִׁישְׁתַּמֵּט מִמֶּנּוּ בַּחֹדֶשׁ אָב, וְיִדְחָהוּ לְזְמַן אַחֵר, כִּי בַּחֹדֶשׁ אָב רַע מְזֻלָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אָבֵל אִם יֵשׁ לוֹ דִּין בַּחֹדֶשׁ אֶדָר - שִׁילָף אֹתוֹ לְדִין, כִּי בְּרִיא מְזֻלָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל; וְזֶה גַם נִפְסַק לְהַלְכָה בְּדִבְרֵי הַפּוֹסְקִים (עֵין מִגַּן אֲבִרָהֶם סִימָן תִּרְפּוֹ סְעִיף קָטָן ה).

הַשְׁמָחָה הִיא אֶחָד מֵהִיסּוּדוֹת הַגְּדוֹלִים בִּיּוֹתֵר בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (דְּבָרִים כח, מז): "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׁמְחָה". וְכֹאֲשֶׁר נִזְכָּה לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה אֲזִי מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה (יּוֹמָא עו ע"א), וְהַשְׁכָּר הוּא לְאִין עָרֵף, וְכְמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שְׁבֹת ל' ע"ב): 'אִין שְׁכִינָה שׁוֹרָה וְכוּ', אֶלָּא מִתּוֹךְ דְּבַר שְׁמָחָה שֶׁל מַצּוּה, שְׁנֵאמַר (מְלָכִים-ב ג, טו): "וְעַתָּה קָחוּ לִי מִנְגֵן, וְהָיָה כְּנֶגֶן הַמִּנְגֵן וְתִהְיֶה עֲלֵיו יַד ה'".

הַמַּאִירִי כָּתֵב בְּעֵינֵי הַמַּצּוּה לְהַרְבּוֹת בְּשִׁמְחָה: 'לִפִּי שְׁרָאוֹי לְהַתְּפַלֵּל וּלְהוֹדוֹת לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָל עֵת וּבְכָל זְמַן, כְּפִי

פֶּרֶשֶׁת מוֹשֶׁפֶּטִים

שהכל מהשם יתברך, ועל הכלאים לבדק את עצמו היטב - לבל יתערב בו פסלת, ועל ידי זה יהיה דירה ואדור ביניכם. [אחרי שזכינו לנקיות בימי השוכבי"ם, זוכים להשראת השכינה, ואז זוכים לשמחה, כי 'עז וחדנה במקמו' (דברי הימים-א טז, כז). ואמר עוד, החדש הזה נגד יוסף הצדיק, ולכך, [פעמים] יש בו שני אדרים, כנגד מנשה ואפרים, הינו לשמר מחשבתו בקדשה ובטהרה, ועל ידי זה יתקיימו נכסיו שביוסף, כי בו כתיב (בראשית לו, ז): "והנה קמה אלתתי וגם נצבה". כיון שאדם כבר בקדשה - הוא משביר בר לכל הארץ (שם מב, ו).

מוכא בספר הקדוש 'שפת אמת', החדש הזה הוא סיום השנה, ממנין החדשים, כיון שמתחילים מ"החדש הזה לכם", והוא כולל את כל החדשים. 'אדר' הוא גם מלשון חזוק, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ביצה טו ע"ב): 'הרוצה שיתקיימו נכסיו, ישע בהם אדר'; לשון אדיר במרום ה' (תהלים צג, ד), 'כניס בלבו חזוק בעבודת השם יתברך, החדש הזה כלו לשון חזוק!

ומביא דבר נפלא בשם הרב הקדוש רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע, כיון שהחדש הזה מסגל להתגבר על עמלק, כפתוב (שמות יז, טז): "מלחמה לה' בעמלק מדר דר", אנו קוראים פרשת זכור, כדי לזכר מעשה עמלק. מוכא בזהר הקדוש (פרשת קדושים): 'חבריא בד מטו להאי פרשתא הוו חדו' [החברים, כאשר היו מגיעים לפרשה הזאת - היו שמחים], כשהתלמיד לומד מה שרבו לומד - תלמידו יכול להגיע להבנה, כי יש סיעתא דשמאי גדולה.

לכן, בחדש הזה, כשמזכירין פרשת זכור לפני מקרא מגלה, אנחנו עוסקים במה שהקדוש ברוך הוא עוסק, כי הרי "מלחמה לה' בעמלק" (שמות טז, יז). וכשאנו עוסקים גם כן בענייני מחית עמלק, שהוא סוד היצר הרע, אנו זוכים לשמחה, כי זו בחינה שהתלמידים

מוכא בספר הקדוש 'עבודת ישראל' (פרשת זכור): 'יש לומר בפרוש המשנה, כי משנכנס אדר מרבין בשמחה (תענית כט ע"א), ומתחיל להופיע אור מרדכי. לכן אמרו: "מגלה נקראת באחד עשר", פרוש - שהאור נגלה כל אחד עשר יום, מראש חדש עד יום אחד עשר, שיוצא בבהירות, ורשאי לקרות בו המגלה לבני כפרים'.

מוכא בספר הקדוש 'שיח שרפי קדש' (חדש אדר א'): 'בשם הרב הקדוש הרבי ר' יצחק מווארק'י זצלה"ה, משנכנס אדר מרבין בשמחה, הוא לשון חנוך, שמחנכין את עצמו מעט מעט, כדי שיהיה בשמחה שלמה ביום פורים, כי אז הוא חיוב לבסומא בפוריא, ואם מבסם את עצמו תכף - מה יוסיף בפורים? צדיקים עשו הכנה גדולה בארבע פרשיות אלו, ארבע אותיות הני"ה. ואמר ה'שפת אמת' בשם החדושי הרי"מ זצ"ל, שאדר הוא הכנה לניסן, שאז מתחיל התחדשות הנסים, ועל כן מתחילה השמחה כבר מאדר'.

השמחה צריכה להיות במצוות השם יתברך, ובפרט כשאדם מתרגל במדת הענוה, וחושב על עצמו שהוא בא מטפה סרוחה, והוא זוכה לקיים מצוות השם יתברך, ודאי שיש לו לשמח. בחדש אדר מתגלה השראת השכינה, לשון 'אדור' ביניכם. בתבת אדר יש אותיות ד"ר שהן ראשי תבות: ד'לים ר'שים, שעל ידי שאדם משפיל את עצמו כדל וכרש, וכל חיותו היא - שזוכה לקיים מצוות ולהשראת השכינה - ודאי שיהיה בשמחה, ובדאי אם יש בו גם בחינת דלים וגם בחינת רשים, ואין מעוט אחר מעוט, אלא לרבות (יומא מג ע"א).

מעלת חדש אדר בעבודת השם

מוכא בספר הקדוש 'חדושי הרי"מ': 'באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים, רצונו לומר, שישקל האדם עצמו, עד שיגיע

פרשת משפטים

עצמו להתחיל מחדש בכת, על ידי זה מחליף כח ומתחזק, וזה על ידי שמחה, כי אם יש לאדם שמחה, שופעת עליו חיות ממקור החיים, וממלא מחליף כח ומשתוקק בכל עת יותר ויותר. והנה החדש הזה שנקרא 'אדר', שמו מורה עליו שהיא עת התחזקות והשתוקקות ישראל לאביהן שבשמים, וזה בלתי אפשרי רק על ידי שמחה. וזה שאמרו חכמינו ז"ל (תענית כט ע"א): 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', דהינו על ידי השמחה מרבין את הקדשה - עד כאן לשון קדשו.

ענין השמחה האמתית והפנימית

בספר 'חכמת קהלת' כתב, מנהג האשכנזים לקרא מגילת קהלת בחג הסוכות, שהם ימי שמחה, המזכרת בתורה שלש פעמים: "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבועת ימים" (ויקרא כג, מ), "ושמחת בחגך" (דברים טז, יד), "והיית אף שמח" (שם טז, טו). ולפי פשוטו, הטעם, כי דוקא כשהלב שמח, מחשש שלא יתגאה ברום גסותו - יקרא קהלת כדי לישורו.

ברם הגאון רבי משה רוזנשטיין זצ"ל אמר, שבעמק, זהו בעצם סיוע לקיים את מצוות העשה של "ושמחת בחגך", כי מחמת שהעולם הזה מלא צער ומכאובות, 'הקנאה והתאווה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם' (אבות ד, כא), לא נתן לשמח כלל, ורק על ידי הפסוקים של קהלת שמהבילים את כל הבלי העולם הזה, נתן להגיע אל השמחה האמתית.

כתיב (קהלת ח, טו): "ושבחתני אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכל ולשתות ולשמוח והוא ילוננו בעמלו ימי חייו אשר נתן לו האלהים תחת השמש", ודרשו רבותנו ז"ל (שבת ל' ע"ב): "ושבחתני אני את השמחה" - זו שמחה של מצוה.

השמחה מהקשר עם מלך העולם

כתב רבנו ה'חפץ חיים' זי"ע בספרו הקדוש 'שם עולם' (ח"ב פ"א): 'הנה כאשר נתבונן

עוסקים במה שרבים, כביכול - עוסק. וזה התחזקותנו מהנסיים שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה - שאנו עוסקים במה שהוא עוסק כביכול. וכל ענין 'אדור ביניכם', מורה על הדבקות שלנו בו יתברך.

כתב בספר הקדוש 'שפת אמת' (לקוטים לראש חדש אדר) משנכנס אדר מרבין בשמחה, הנה ליה למימר [הנה צריך לומר], משהגיע או משבא, מה לשון נכנס? ופרושו נכנס בגוף האדם, כי יש ויש"ה גידין נגד כל ימות השנה, וכל יום קורא לאדם לקיים מצוה המיוחדת ליום ההוא, ששם"ה מצות לא תעשה מכונים גם כן לגידים, ולכל גיד מצוה מיוחדת ויום מיוחד, ובהנה הקדוש מובא, כי ט' באב הוא נגד גיד הנשה, והיא הלא תעשה המכונה נגדו, וכמו כן בחדש אדר המצות התלויות בו נותנות שמחה, והם הגידין המביאים שמחה בשמירתן בטוהרה, ופרושו, משנכנס ענין החדש להאדם, ומקבל הארת הימים. וכתוב בספרים הקדושים, כי חדש זה נגד שבט יוסף הצדיק, והוא שמירת אות ברית קדש, אשר כל הגידין נתלין בו, ושמירתו בטוהרה מביאה שמחה, וההפוך - עצבות.

מובא בגמרא (ביצה טו ע"ב): הרוצה שיתקיימו נכסיו - ישע בהם אדר. 'אדר' הוא מלשון התחזקות כמו שפתיב (תהלים צג, ד): "אדיר במרום ה'". והנה בכל דבר יש שני קנינים, קנין חיצוני וקנין פנימי, וכדרך שאמרו ז"ל (ביצה לו ע"א) הבהמה והפלים - פרגלי הפעלים, ולקנין פנימי צריכים התחזקות ביותר, משום שהאדם רחוק ממנו, וכמו התורה הקדושה, מחמת שהאדם רחוק ממנה כתיב ביה (משלי כג, ה): "התעייף עיניך בו ואיננו". ונכסים - הינו פנימיות, דחוז"ל אמרו (פמדר רבה כב, ז): 'לכך נקרא שם נכסים, שנכסים מזה ונגלין לזה'. והיו צריכים לכאורה להקרא 'נגלים'. אף מחמת שעקר הקנין הוא הקנין הפנימי, לכך נקראים 'נכסים' על שם שנכסים. וההתחזקות היא על ידי שהאדם מקבל על

פרשת משפטים

במה פעמים, להאריך ימי חיי ולהציל אותו מצרותיו, שזכה לשמש לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, במה ראוי לו לשמח שמחה עצומה עד מאד, בעת שמקיים המצוה, וגם אחר כך. וביותר כשיזכר אז שהוא גוש עפר, וזוכה לדבר עם אלהי השמים, כאחד מצבא המרום אשר במרום, הלא ראוי שדמוע תדמע עינו מרב שמחה, ויכנע לפניו ויקבל על נפשו לקיים תורתו בכל נפשו ומאדו.

הגידה נא אחי, והתבונן בנפשך, אם עלה לך דבר זה ברעיוןך, פעם אחת בשבוע, או פעם אחת בחדש או על כל פנים פעם אחת בשנה, להיות כל כך שמח וטוב לב מקיים המצוה, כמו האיש הזה הנזכר לעיל. והנה באמת, נאמר כל זה ברמז בכתוב (דברים כח, מז): "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל" וגו', ופרשו המפרשים, שראוי לו לאדם להיות שמח וטוב לב מעבודת ה', יותר מכל התענוגים שיש במציאות. וכתבו בספרים על האר"י ז"ל, שאמר, שזכה לרוח הקדש מפני שהיה שמח בשמחת המצוה יותר משמחת גן עדן. עד כאן לשון קדשו.

ולכן ודאי שאדם צריך לשמח, כי הרי זה גן העדן עלי אדמות, התענוג הגדול ביותר שיש במציאות, - לקיים את מצוות ה' בשמחה.

כשאנו עושים חשבון, בהתבוננות במאמר רבותינו ז"ל (אבות ד, יז): "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הפא מכל חיי העולם הזה, ויפה שעה אחת בתורה ובמעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הפא"; הרי עולם הפא זה עולם נצח! איננו יכולים לתאר לעצמנו מה זה נצח... הגאון הקדוש רבנו ישראל מסלנט זי"ע, הגדיר פעם מהי 'התחלה' של נצח. וכה אמר: אם נצבר הררי גרעיני חטה, ונתאר לעצמנו, שצפור תבוא אחת לאלף שנה, ותקח גרגר אחד, כמה זמן יקח עד שתסיים לפנות את כל ההרים הללו, ולהעבירם למקום אחר, זו רק התחלה של

בענינו, נראה בחוש, שעבור רב טרדותינו בעניני הכלי העולם, אבדנו את פח ההרגש הנטוע בנפש האדם. דהנה אנו רואים כשזוכה אדם לדבר עם המלך, והוא מבין שהמלך מפיך רצון ממנו, והוא מצוה שיכתבו דבריו המחפמים בספר זכרונותיו, כמה חזקה אז התפעלות נפשו מזה, ומה עצומה אז רב שמחתו, עד שכשהוא בא לביתו, אינו יכול להתאפק מלספר זאת לכל מכיריו ורעיו בשמחה עצומה מאד, עד שאור פניו מלהיב אז מרב שמחתו, ומעיד לכל את רב ההרגש שעשה דבר זה בנפשו. ואף אם היו לו מתחלה דאגות מעניני ביתו, הוא שוכחן אז מרב שמחתו שיש לו מזה. ודבר זה הוא לו לזכרון בנפשו כמה שנים, וכשבא לאיזו מסבה מספר להם את גדל אשרו והצלחתו שיש לו הפרה עם המלך.

ועתה נתבונן נא, אם כשזכה לדבר לפני מלך בשר ודם שהוא רק תפארת לפי שעה, שאינו יכול להאריך אף ימי חיי עצמו יותר מכפי הקצובים לו, אפלו ברגע אחד, כך, קל וחמר באלף אלפים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוא אלהי השמים והארץ והוא חי וקים לנצח, כשאדם מקיים איזה מצוה עשה שבתורה שנוצטונו מאתו, והוא מברך עליה ואומר ברוך אתה ה' וכו', שהוא מדבר עמו לנוכח, כדבר איש אל רעהו, או שהוא לומד תורתו, ובודאי כבוד ה' שרוי אז שם, שעל זה נאמר (שמות כ, כא) "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך" וגו', כמוכא בגמרא (ברכות ו' ע"א), ובודאי מפיך רצון ממנו אז, על ידי זה, ונכתב דבר זה בספר זכרון לפניו כמו שכתוב (מלאכי ג, טז): "ויכתב ספר זכרון לפניו" [ומתפרסמת אז פעלתו לפני רבוא רבבות מלאכים קדושים, וכדאיתא בזהר הקדוש, שגבריאל המלאך עומד ומכריז בכל לילה את מעשה בני אדם, שעל זה נאמר (קהלת י, כ) "ובעל פנפים יגיד דבר"], ויהיה לו לאדם דבר זה לשבח ותפארת עולמים בעולם הפא וגם בעולם הזה מועיל

חיי נצח - איננו יכולים לתאר, מה הם חיי העולם הבא.

צידה לדרך הארצה

אמרו בגמרא (כתובות טו ע"ב): ונדאי קלילי, ואורחא רחיקתא - [צידה קלה הכינותי לדרך רחוקה שאני יוצא לה' (רש"י)]. "ימי חיינו בהם שבעים שנה, ואם בגבורות, שמונים שנה", לכן, ונדאי שהצידה קצרה לעמת מה שצריך להכין לדרך הארצה. בעולם שלנו, ככל שהדבר יותר יקר המציאות, מחירו יותר יקר, לכן, ביחס שמשמים את חיי העולם הזה לעמת חיי העולם הבא, יקר המציאות אלו חיי העולם הזה, שהם ממש מעטים עד אין שעור לעמת חיי הנצח, לכן אמרו רבותינו, תדעו להתבונן, יפה שעה אחת בתורה ובמעשים טובים בעולם הזה, כי זה יקר מכל יקר, אי אפשר לתאר עד כמה הזמן שלנו יקר. לכן, כאשר כבר זוכים לקיים, בשהות הקצרה שלנו בעולם הזה מצוות, בודאי שצריך להיות בשמחה.

רבנו הגר"א זי"ע, קדם הסתלקותו, נטל ארבע ציציותיו בידי הקדושות, ואמר, כמה נאה עולם זה, שבעבור סכום מעט אפשר לקיים מצוות ציצית, ובעולם הבא "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בזה יבזו לו" (שיר השירים ח, ו), לכן, לא נתן לשמח, אלא בקיום המצוות שלנו בעולם הזה.

מספר על הגאון הקדוש רבנו נתן אדלר זי"ע, שפעם הלך עם תלמידו רבנו החתם סופר זי"ע בדרך ונקלעו לסופת שלגים, ראה העגלון שהמציב קשה, ונסה להזיז עוד קצת את העגלה, אבל הסוסים לא החזיקו מעמד, אחד מהם כבר התפגר, והסוס הנותר לא יכול לסחב את כל הנוסעים. העגלון שלא ידע שום הלכה, אמר, אלף למקום קרוב לחפש איזה סוס, כדי שבעזרתו נתן יהיה לגרר את העגלה הזאת, אחר זמן קצר שהמתינו הצדיקים לעגלון, הוא שב כשידו מושכת

חמור... ומיד כשראה זאת רבי נתן אדלר, קפץ מהעגלה והתחיל לרקד ולשמח בשמחה עצומה. בתחלה לא קלט החתם סופר, על מה השמחה הגדולה שפרצה כאן לפתע. הבהיר לו רבי נתן: "ראה נא, כשהייתי בביתי בפרנקפורט, מעולם לא האמנתי שאזכה בעצמי לקיים פעם אחת מצוה זו, שלא לחרש בשור ובחמור יחדו. עכשו, שאני רואה שהעגלון הזה הלך להביא חמור, ויש כאן סוס, בודאי נצטרך לשלח אותו בחזרה, כדי להחזיר את החמור ולהביא תחתיו סוס, והלא בזה אנו מקיימים מצוות (דברים כב, י): "לא תחרש בשור ובחמור יחדו", איזו שמחה עצומה היא זאת!" ורקד. כך רבותינו הקדושים, היו שמחים בעשיית המצוות.

בזכותא או במזלא?

מובא בגמרא (מועד קטן כח ע"א): 'אמר רבא, חיי, בני, ומזוני - לאו בזכותא תליא מלתא, אלא במזלא תליא מלתא'. ולכאורה קשה, שהלא כתיב (שמות כג, כה): "ועבדתם את ה' אלהיכם, וברך את לחמך ואת מימך והסרת מחרה מקרבך, לא תהיה משפלה ועקרה בארצך, את מספר ימך אמלא". והנה, "ברך את לחמך ואת מימך" - הוא מזוני. "לא תהיה משפלה ועקרה" - הוא בני. "את מספר ימך אמלא" - הוא חיי. והתנאי הוא - ועבדתם את ה' וכו', ואיך אמרינו דרך במזלא תליא, ובפסוק מוכח להפך, שהוא רק בזכותא.

בשור"ת הרשב"א (חלק א סימן קמח) נדרש לשאלה זו, וזו לשונו: 'שאלת, הא דאמרינן בני חיי מזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא תליא מלתא. ומפסוקי התורה נראה בהפך גמור, כי בזכות ובענש הדבר תלוי. תשובה: הדבר הזה נחלקו בו חכמי ישראל בכמה מקומות בתלמוד אם יש מזל לישראל או אם אין מזל לישראל. ותמצא להן מחלקתן שנויה בפרק אחרון של מסכת שבת (קנו ע"ב) וכן במקומות הרבה בגמרא.

פְּרֻשֵׁת מִשְׁפָּטִים

הַעֲבֵרָה. שְׁמִצּוֹה גּוֹרֶרֶת מִצּוֹה, וְעֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה. שְׁשֹׁכֵר מִצּוֹה, מִצּוֹה. וְשֹׁכֵר עֲבֵרָה, עֲבֵרָה. וְכֹתֵב רִבְנוּ עוֹבְדֵיָה מִבְּרִטְנוֹרָא בְּפִרוּשׁוֹ (בְּפִרוּשׁ הַשְּׁנִי): 'שְׁשֹׁכֵר מִצּוֹה מִצּוֹה. שְׁכָל מָה שְׁאֲדָם מִשְׁתַּכֵּר וּמִתְעַנֵּג בְּעֲשִׂית הַמִּצְוָה נִחְשָׁב לוֹ לְמִצְוָה בִּפְנֵי עֲצָמָה. וְנוֹטֵל שְׁכָר עַל הַמִּצְוָה שֶׁעָשָׂה וְעַל הַעֲנֵג וְהַנֶּאֱדָה שֶׁנֶּהֱנֶה בְּעֲשִׂתָּהּ. וְשֹׁכֵר עֲבֵרָה עֲבֵרָה - הַשְּׁכָר וְהַנֶּאֱדָה שֶׁמִּגַּעַת לוֹ לְאָדָם בְּעֲשִׂית הַעֲבֵרָה, נִחְשָׁב לוֹ כְּעֲבֵרָה בִּפְנֵי עֲצָמָה, וְלוֹקָה עַל הַעֲבֵרָה שֶׁעָשָׂה וְעַל הַשְּׁכָר וְהַנֶּאֱדָה שֶׁמִּקְבֵּל בְּעֲשִׂתָּהּ.

בְּסִפּוּר הַקִּדּוּשׁ 'פֶּלֶא יוֹעֵץ' כָּתֵב (עֲרֹךְ שְׁמִחָה) אִוֹדוֹת מָה שְׁאֲמָרוּ חַז"ל (קִדּוּשִׁין ל"ט ע"ב): 'שְׁכָר מִצְוָה בְּהָאֵי עֲלָמָא לִיכָא' [שְׁכָר מִצְוָה אֵין בְּעוֹלָם הַזֶּה] - אֲבָל בְּשֹׁכֵר הַשְּׁמִחָה אָדָם אוֹכֵל בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְהַשְּׁכָר הַיּוֹתֵר גָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ עַל הַשְּׁמִחָה, שְׁזוֹכָה לְהַשְׁגַּת הַחֲכָמָה וְהַשְׁגַּת הַשְּׁלֵמוֹת.

מוֹבָא בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת ח' ע"א): 'אָמַר רַבִּי חִיָּא בַר אֲמִי מִשְׁמִיָּה דְּעוֹלָא, גָּדוֹל הַנֶּהֱנֶה מִיִּגְיָעוֹ, יוֹתֵר מִיִּרְאָה שְׁמִים. דְּאֵלּוּ גִבִּי יִרְאָה שְׁמִים, כְּתִיב, (תְּהִלִּים קיב, ב) "אֲשֶׁרִי אִישׁ יִרְאָה אֶת ה'". וְאֵלּוּ גִבִּי נִהְנֶה מִיִּגְיָעוֹ, כְּתִיב, (שִׁם קכח, ב) "יִגְיַע כְּפִידָה כִּי תֹאכֵל אֲשֶׁרִיד וְטוֹב לָךְ", "אֲשֶׁרִיד" - בְּעוֹלָם הַזֶּה, "וְטוֹב לָךְ" - לְעוֹלָם הַבָּא. וְלִגְבִּי יִרְאָה שְׁמִים - לֹא כְּתִיב בִּיהַ "וְטוֹב לָךְ". וְצִרִידָה לְהַבִּין, עַל אֵיזָה נִהְנֶה מִיִּגְיָעוֹ, מִדְּבַר, הֲרִי אִם מִדְּבַר בְּנִהְנֶה מִיִּגְיָעוֹ שְׁאִינוֹ יִרְאָה שְׁמִים, אִיךָ יִתְכַּן שֶׁהוּא יוֹתֵר מִיִּרְאָה שְׁמִים? אֲלֹא הַתְּרוּץ הוּא, שֶׁכְּשֶׁהוּא עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתּוֹךְ שְׁמִחָה, מַעֲלָתוֹ גָּדוֹלָה מִמִּי שֶׁעוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתּוֹךְ יִרְאָה וְפָחַד לֹא שְׁמִחָה.

וּבִזְנָה מִבְּאֵרִים מָה שֶׁפְּתוּב (תְּהִלִּים קכו, ב): "אֲזַיִר יִאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְּדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהִים", שְׁאֲמוֹת הָעוֹלָם תִּמְהָיִים, הֵלֵא יַעֲקֹב וַעֲשׂוֹ נִחְלְקוּ בְּנִחְלָת שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, לַעֲשׂוֹ הָעוֹלָם הַזֶּה וְלִיַּעֲקֹב הָעוֹלָם הַבָּא. וְאִיךָ הַגְּדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם גַּם הָעוֹלָם הַזֶּה?!

וְנִרְאָה לִי, כִּי לֹא נִחְלְקוּ אֲלֹא בְּמִקְרָה הַיְּחִידִים, וְלֹא בְּמָה שֶׁיִּשְׁיֵג אֶת הַצְּבוּר. כִּי לְדַעַת כָּלָם כַּח הַצְּבוּר גָּדוֹל לְדוֹן עַל פִּי מַעֲשֵׂיהֶם לְטוֹב אוֹ לְמוֹטָב. וְהַתּוֹרָה דְּבָרָה עַל הַכָּלָל לֹא עַל הַפֶּרֶט. וְזֶהוּ שֶׁסִּדְרוּ לָנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה: "וְעַל הַמִּדִּינוֹת בּוֹ יֵאמַר, אִי זֶה לְשַׁבַּע וְאִי זֶה לְחַיִּים". וְאַף עַל פִּי שֶׁתִּמְצָא בְּחִזְקָהּ (יִשְׁעִיָּה ל"ח, ה) "שְׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלָּתְךָ, רֵאִיתִי אֶת דְּמָעָתְךָ, הִנְנִי יוֹסֵף עַל יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה". הַמֶּלֶךְ כְּצָבוּר שֶׁהַצְּבוּר וְכָל יִשְׂרָאֵל תְּלוּיִין. וְזֶהוּ כְּדַעַת הָאוֹמֵר 'יֵשׁ מִזֵּל לְיִשְׂרָאֵל'. אֲבָל לְדַעַת הָאוֹמֵר 'אֵין מִזֵּל', הַתּוֹרָה דְּבָרָה בֵּין עַל הַכָּלָל בֵּין עַל הַפֶּרֶט. וְכֵן אָנוּ עוֹשִׂין מַעֲשִׂים עַל פִּי הַסִּבָּרָה הַזֹּה. וְכִדְאֲמַרְיָנָן (רֹאשׁ הַשָּׁנָה טז ע"א): 'כְּמָאֵן מַצְלִינָן הָאִידִנָּא אֲקָצִירִי וְאֲמַרְיָעִי? כְּמָאֵן? - כְּרַבִּי יוֹסִי [כְּמוֹ מִי מִתְּפַלְּלִים עֲכָשׁוּ עַל תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים תְּשׁוּשִׁי-כַח וְעַל הַחוֹלִים - כְּרַבִּי יוֹסִי].

וּבִתְשׁוּבוֹת הַרְשָׁב"א (הַמִּיחְסוֹת לְרַמְבַּ"ן סִימָן רפז) כּוֹתֵב גַּם כְּתוּבָה הַזֶּה, וּמוֹסִיף תְּרוּץ נוֹסֵף: עוֹד יֵשׁ לָנוּ לְדַעַת, דְּהֵנָּךְ לֹא בְּזִכְוִתָא תִּלְיָא מִלְתָּא, לְצַדִּיקִים, מִצַּד עֲצָמָם. אֲבָל לְאַחֲרִים, יֵשׁ מִצַּד זְכוּתָם. וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ (בְּרִכּוֹת יז ע"א): 'כָּל הָעוֹלָם נִזּוֹן בְּשִׁבְלֵי חֲנִינָא בְּנִי'. דּוּמָה לְמָה שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרִכּוֹת ה' ע"ב): 'אֵין חֲבוּשׁ מִתִּיר עֲצָמוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים'.

רִבְנוֹ אַבְרָהָם בֶּן הַרְמַב"ם כּוֹתֵב, שֶׁלְּפַעֲמִים אָדָם יָכוֹל לְזַכּוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה לְבִנְיָ חַיִּי וּמִזּוֹנִי, כְּאֲשֶׁר הוּא עוֹבֵד אֶת בּוֹרְאוֹ וּמִקְנִים אֶת מִצְוֹתָיו מִתּוֹךְ אֲהָבָה וְשְׁמִחָה. עַל זֶה אָמַרְהָ הַתּוֹרָה (דְּבָרִים ז, יג): "וּבִרְךָ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אֲדָמָתְךָ". וְזֶה מִדְּקָדֵק מָה שְׁאֵנוּ אוֹמְרִים בְּקִרְיָאָת שְׁמַע (שִׁם יא, יג): "לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם", כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵד בְּאַהֲבָה, מַגִּיעַ לוֹ - "וְנִתְתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם" כְּכֹר כָּאֵן בְּעוֹלָם הַזֶּה.

הַשְּׁמִחָה בְּעִקְבוֹת קִיּוּם הַמִּצְוֹת

לְמַדְנֵנוּ בְּמִשְׁנָה (אַבוֹת ד, ב): 'בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר, הָיִי רֵץ לְמִצְוָה קְלָה כְּכַחֲמוּרָה, וּבּוֹרֵחַ מִן

פרשת משפטים

השְׁמִיכוּת הַלְלוּ, הוּא עַל פִּי הַמִּבְאֵר בְּגִמְרָא (בְּרֻכּוֹת ל"א ע"א): 'אָמְרוּ לִיה רַבֵּנָן לְרַב הַמְנוּנָא זוּטִי, בְּהַלּוּלָא דְמַר בְּרִיָּה דְרַבִּינָא, לִישְׁרֵי לָן מַר! אָמַר לְהוּ, וְוִי לָן דְּמִיתָנּוּ, וְוִי לָן דְּמִיתָנּוּ. אָמְרֵי לִיה, אָנּוּ, מַה נַּעֲנִי בְּתַרְדָּ? אָמַר לְהוּ, הִי תוֹרָה וְהִי מִצְוָה דְּמִגְנוּ עֲלֵן' [אָמְרוּ לוֹ הַחֲכָמִים לְרַב הַמְנוּנָא הַקָּטָן, בְּשִׁמְחַת הַחֲתָנָה שֶׁל מַר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּינָא, שֶׁכְּבוֹדוֹ יָשִׁיר לָנוּ, אָמַר לָהֶם: אוֹי לָנוּ שְׂנֵאוֹת, אוֹי לָנוּ שְׂנֵאוֹת, אָמְרוּ לוֹ, אֲנַחְנוּ מַה נַּעֲנֶה אַתְרִיךְ? אָמַר לָהֶם, הִנֵּה הַתּוֹרָה וְהִנֵּה הַמִּצְוֹת שִׁיגְנוּ עֲלֵינוּ; וְלִכְאוּרָה, צְרִיךְ לְהַבִּין אֶת הַתְּנִיחוֹתָיו, לַעֲמַת בְּקִשְׁתָּם שִׁיקִּים מִצְוֹת שְׂמִיחַת חֲתָן וְכֻלָּה, וְלִמָּה עָשָׂה הַסֵּפֶד?

פֶּרֶשׁ הַגָּאוֹן הַקְדוֹשׁ הַסֵּבָא מְקַלֵּם זי"ע, שְׂבָאָמַת רַבּוּתֵינוּ יָדְעוּ, שֶׁהַזְכָּרַת יוֹם הַמִּיתָה אֵינָה מְבִיאָה לַעֲצָבוֹת, אֲלֹא לְשִׂמְחָה, בְּבִחְיִינַת (מְשָׁלִי ל"א, כ"ה): "וְתִשְׁחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן", כִּי כְּשֶׁאֵדָם נִזְכָּר בְּיוֹם הַמִּיתָה, יוֹדֵעַ אֶת הָאֵמֶת, וְנִזְכָּר בָּמָה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (אָבוֹת ג', א): 'יֹדֵעַ לִפְנֵי מִי אֶתָּה עֲתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבוֹן', וְאֵין שְׂמִיחָה כְּהַתֵּרַת הַסִּפְקוֹת (עַיֵּן מִצְוֹת לְמִשְׁלֵי טו, ל), כִּי כְּשֶׁאֵדָם נִזְכָּר בְּתַכְלִיתוֹ הַנִּצָּחִית, מִמִּילָא בָּא לְשִׂמְחָה.

וְהַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי מֹשֶׁה רוֹזֶנְשְׁטֵין זצ"ל, הַמְשַׁגֵּחַ דְּלוּמָזָא פֶּרֶשׁ, שֶׁכְּשֶׁבִקְשׁוּ מִמֶּנּוּ הַחֲכָמִים שִׂישְׁמַחֲם, אָמַר, אַעֲשֶׂה לָכֶם מִבְּחֵן, אֲנִי מִזְכִּיר לָכֶם אֶת יוֹם הַמִּיתָה - "וְיִי לָן דְּמִיתָנּוּ", אִם אַתֶּם מְצַלִּיחִים גַּם לְשִׂמְחָה וְגַם לִזְכוֹר אֶת יוֹם הַמִּיתָה, הֲרִי זֶה הַשְׂמִיחָה הָאֱמֵתִית, אֲבָל אִם אַתֶּם שׁוֹכְחִים מִיוֹם הַמִּיתָה, זֶה כְּכֹר אֵינָה שְׂמִיחָה, כִּי אִם חֵס וְשְׁלוֹם הוֹלְלוֹת, לָכֵן הַזְכִּיר לָהֶם שְׂמִיחָה אֱמֵתִית צְרִיכָה לְהִיטֵב עִם יְדִיעַת הַתְּכֵלִית.

רַש"י כּוֹתֵב בְּבֵאוֹר הַפְּסוּק הַזֶּה - "וְשִׁבְחָתִי אֲנִי אֶת הַשְׂמִיחָה" - 'שִׁיחָא שְׂמַח בְּחֻלְקוֹ וְעוֹסֵק בְּפִקּוּדִים יִשְׂרִים מְשַׁמְחֵי לֵב'; מוֹכָא בַּסֵּפֶר 'פְּנֵי מֵאִיר', קוֹרוֹת חֲזִיוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן רַבִּי מֵאִיר פֵּייסֵט זצ"ל מֵאַרְצוֹת הַבְּרִית, שֶׁבְּגִיל

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא: "הֵיִינוּ שְׂמִיחִים", כִּי קִיַּמְנוּ אֶת הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה, וְלַעֲבֹד ה' מֵתוֹךְ שְׂמִיחָה, נִוְתָּנִים לוֹ שֶׁכֶּר בָּזָה וּבְכָא.

לֹא לְהַתְעַצֵּב מִשׁוּם דְּבָר

מוֹכָא בְּמִדְרַשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה נב, ה): 'אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כִּפְּהָ שֶׁל חֲשָׁבוֹנוֹת הֵיטָה חוּץ לִירוּשָׁלַיִם וְכָל מִי שֶׁמִּבְקֵשׁ לְחַשֵּׁב הוֹלֵךְ לְשֵׁם לְמָה שֶׁלֹּא יִחַשֵּׁב בִּירוּשָׁלַיִם וְיִצֵּר, לְפִי שְׂנֵאָרָתָא (תְּהִלִּים מח, ג): "מִשׁוּשׁ כָּל הָאָרֶץ". וּמִכָּאֵר הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק הַסֵּבָא מְסַלְבֻדְקָא זצ"ל, לְפִי שִׁירוּשָׁלַיִם צְרִיכָה לְהִיטֵב קְדוּשָׁה לְאַלְקִים, וּמִלֵּאָה תּוֹרָה וְיִרְאָת שָׁמַיִם, אִם יֵשׁ פְּגִימָה מְשֻׁהָ, בְּשִׂמְחָה וּבְעִנְיָ, אֲזִי יֵשׁ גַּם פְּגִימָה בִּירְאָת שָׁמַיִם וּבְחִיִּי תּוֹרָה. לָכֵן רַבּוּתֵינוּ הַקְפִּידוּ עַד כְּדֵי כָף, וְאָמְרוּ, שֶׁכְּדִי לְהַתְמַלְאוֹת בִּירְאָת שָׁמַיִם וּבְדִבְקוֹת בְּהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, יִחַשֵּׁב חֲשָׁבוֹנוֹתָיו חוּץ לִירוּשָׁלַיִם, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ מְשֻׁהָ שֶׁל עֲגָמַת נִפְשׁ.

כְּתִיב (דְּבָרִי הַיָּמִים ב כ, יב): "וְאֲנַחְנוּ לֹא גִדַּע מַה נַּעֲשֶׂה" - כְּאֶשֶׁר אָרַע לָנוּ דְּבָר שְׂנֵאָרָה לֹא טוֹב, וְלִפִּי חֲשָׁבוֹנֵנוּ צְרִיכִים לְהַכִּיאוֹנוּ אֶל הַפֶּךְ הַשְׂמִיחָה, צְרִיךְ לִידַע שֶׁזֶּה טְעוּת! כִּי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָנוּ רַק טוֹב תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (בְּרֻכּוֹת ס' ע"א): 'כָּל דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד', וְכְמוֹ שֶׁנַּחֲסֵם אִישׁ גִּמְזוֹ הֵיטָה דָּרְכוֹ לומר (תַּעֲנִית כ"א ע"א): 'גַּם זֶה לְטוֹבָה', שֶׁכָּל מַה שֶׁקוֹרָה מֵאֵת ה' הוּא הַדְּבָר הַטוֹב בְּיוֹתֵר וְהַמְשַׁמֵּחַ בְּיוֹתֵר, וְלָכֵן צְרִיךְ הָאָדָם לְהִיטֵב מְלֵא בְּשִׂמְחָה, לְפִי שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַבֵּב לוֹ אֶת הַדְּבָרִים הַטוֹבִים בְּיוֹתֵר.

זְכוֹרֵן יוֹם הַמִּיתָה מְבִיא לְשִׂמְחָה

מוֹכָא בְּגִמְרָא (שְׁבֹת ל' ע"ב): כְּתִיב (קֹהֶלֶת ח, טו): "וְשִׁבְחָתִי אֲנִי אֶת הַשְׂמִיחָה". וְכְתִיב (שִׁם ב, ב): "וְלִשְׂמִיחָה מַה זֶה עוֹשֶׂה"? וְכוּ' "וְשִׁבְחָתִי אֲנִי אֶת הַשְׂמִיחָה" - זֶה שְׂמִיחָה שֶׁל מִצְוָה. "וְלִשְׂמִיחָה מַה זֶה עוֹשֶׂה" - זֶה שְׂמִיחָה שֶׁאֵינָה שֶׁל מִצְוָה. וְכְדִי לְבַאֵר הַחֲלוּק שְׁבִין שְׁתֵּי

פרשת משפטים

חסידים: 'מעשה בחסיד אחד, שהיה מתיחד במקום אחד, והיה למד בו במסכת חגיגה. והיה מהפך בה ומהדרה [חוזר עליה] כמה פעמים, עד שלמד אותה היטב והיתה שגורה בפיו, ולא היה יודע מסכתא אחרת מן התלמוד, והיה שונה בה כל ימיו. כיון שנופטר מן העולם, היה בביתו לבדו ולא היה שום אדם יודע פטירתו. באה דמות אשה אחת ועמדה לפניו והרימה קולה בבכי ומספד, ותרבה אנחתה וצעקתה, עד אשר נתקבצו ההמונים ותאמר להם: ספרו לחסיד הזה וקברוהו וכבדו את ארוננו ותזכו לחיי העולם הבא, שזה כבדני כל ימיו, ולא הייתי עזובה ולא שכוחה. מיד נתקבצו כל הנשים וישבו עמה ועשו עליו מספד גדול ועצום, והאנשים התעסקו בתכריכיו וכל צרכי קבורתו וקברו אותו בכבוד גדול. ואותה אשה בוכה וצועקת. אמרו לה: מה שמך? אמרה להם: חגיגה שמי. כיון שנקבר אותו חסיד נעלמה אותה האשה מן העין. מיד ידעו שמסכת חגיגה היתה, שנראית להם בצורת אשה, וכאה בשעת פטירתו לספד לו ולבפותו ולקברו בכבוד, על שהיה שונה אותה תמיד ושוקד ללמד בה. והלא דברים קל וחמר: ומה חסיד זה שלא למד אלא מסכתא אחת בלבד, כך, הלומד תורה הרבה ומלמדה לאחרים ומעמיד תלמידים הרבה, על אחת כמה וכמה. כי כשאדם לומד תורה בעריכת שפתים, בזה הוא בורא מגידים שבאים ללמד אותו תורה, ויש בורא מגידים שהיא המסכת עצמה שבאה ללוות אותו לאחר פטירתו.

וזה מה שכתוב (משלי לא, יב): "גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייך". ולכאורה היה צריך להיות 'כל ימי חייך', אלא, כיון שרש"י פרש, שכל פרק 'אשת חיל' קאי על התורה הקדושה, ועליה בוטח לב האדם, היא גומלת טוב לאדם לא רק בימי חייו בעולם הזה, אלא כל ימי חייך של התורה, כי אפילו לאחר מלאת ימי חייו של האדם, בשכבו תשמר עליו, והיא גומלת לו טובה נצחית, ומכל זה

ארבע חלה בשתוק בשתי רגליו ולא היה יכול ללכת אפילו צעד אחד, כל ימיו היה נכה מרתק לעגלת נכים, חוץ מהשתוק, היו לו עוד בעיות רפואיות, הוא היה אדם גלמוד ללא הורים וללא משפחה, והרופאים היו תמהים עליו איך הוא חי, כי לפי מה שידעיים אצל אחרים מבחינה פסיכולוגית ורפואית, אדם כזה שסובל כל כך, לא יכול לחיות ולהאריך ימים, אבל הוא זכה לאריכות ימים, ולא הבינו איך, הוא היה תמיד מלא בשמחה, ופניו היו קורנות תדיר מאשר, שאלו אותו פעם, שכבדו יסביר לנו איך זה שאתה שמח למרות מצבך הקשה?

[כעין שאמרו חכמינו ו"ל (תענית כא ע"א), על נחום איש גם זו, שהיה סומא משתי עיניו, וגדם משתי ידיו, וקטע משתי רגליו, וכל גופו מלא שחין, והיה מטל בבית רעוע, ורגלי מטות מנחין בספלין של מים כדי שלא יעלו עליו נמלים. פעם אחת, היתה מטות מנחת בבית רעוע, בקשו תלמידיו לפנות מטותו, ואחר כך לפנות את הכלים. אמר להם, בני, פנו את הכלים, ואחר כך פנו את מטתי שמבטח לכם כל זמן שאני בבית, אין הבית נופל. פנו את הכלים, ואחר כך פנו את מטותו. ונפל הבית].

אמר להם: כתוב בפסוק (תהלים פד, יא): "כי טוב יום בחצריך", פרש רש"י: 'טוב יום אחד בחצריך ולמחר ימות, מלחיות אלף שנים במקום אחר'. דעו, כל יום מימי חיי שאני זוכה לחיות, שקול כנגד אלף שנים של מי שאינו בן תורה, כי כל יום שאני זוכה לחשב מחשבות תורה ולקיים מצוות שיקלני לקיים, אין שמחה ואשר יותר גדולים מאלו, וזה סוד אריכות ימי, כי כשאדם מלא שמחה, זה מרנין את הלב ומאריך ימים!

המעשה הנורא עם מסכת חגיגה

ובאמת, אין לאדם במה לשמח פי אם רק בתורה ובמעשים טובים, כמו שמוכא בספר

פרשת משפטים

זקוקים לעדות, לכן דווקא אז עסקו בהלכה שלא היו בקיאים בה, ועל ידי שישמעו הלכה חדשה, ישכחו מכל הצרות ויתמלאו שמחה פנימית. וזהו "לולי תורתך שעשעי, אז אבדתי בעיני" (תהלים קיט, צב) - התורה הקדושה משפחת את כל הצרות.

ובזה נבין באור נפלא במה שאמרו (ברכות ח' ע"א): אמרו ליה לרבי יוחנן, איכא סבי בבבל. תמה ואמר, (דברים יא, כא): "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה", כתיב, אבל בחוצה לארץ - לא. כיון דאמרי לה, מקדמי ומחשכי לבי כנשתא, אמר, היינו דאחני להו, כדאמר רבי יהושע בן לוי לבניו, קדימו וחסיו ועיילו לבי כנשתא, כי היכי דתורכו חיי.

[אמרו לו לרבי יוחנן, יש זקנים בבבל, תמה ואמר, "למען ירבו ימיכם" וכו' "על האדמה", כתוב, ולא בחוץ לארץ! כיון שאמרו לו, שהם מקדימים ומחשיכים לבית הכנסת, אמר, זה מה שהועיל להם, כמו שאמר רבי יהושע בן לוי לבניו, הקדימו והחשיכו והכנסו לבית הכנסת, כדי שתאריכו ימים].

ומקשים העולם, וכי אין זקנים באמות העולם? ומבארים, שכשאדם בשלוה וחי חיי נחת, ממילא הוא מאריך ימים, אבל מי ששרוי בצער ומנת חלקו עני וסבל, ימיו קצרים יותר מחמת המרידות. לכן אמר, בשלמא בארץ ישראל, שם אפשר לזכות לאריכות ימים, כיון ששם החיים שלווים, אבל בבבל הם סובלים סבל ואיך הם יכולים להאריך ימים? ועל אמות העולם אין קשיא, כיון שהם יושבים בנחת. לא כן כלל ישראל, מאחר ויושבים בגלות בנכר, לכאורה לא היו צריכים להאריך שם ימים, כיון שהם סובלים. אבל כיון שאמרו לו שהם מקדימים ומחשיכים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הינו שהם שקועים בתורה ובמצוות, אמר, עכשו הפל מוכן - כי זה התענוג שלהם! ברגע שאדם שקוע בתורה,

צריך האדם להתמלאות בשמחה עצומה שאין לה קץ.

הכנה לחדש ניסן

חדש אדר שיש מצוה להרבות בו בשמחה, הוא הכנה לחדש ניסן וממנו כבר מתחילים לעבד על תקון המדות יותר בפרטות, שהם כנגד מ"ח קנני התורה (פרק ו' דאבות), שצריך לעסוק בהם, ודברי תורה צריכים חזוק תמיד, ובכל כחו, ובדאי כשאדם יודע שמדת השמחה היא קנין מקנני התורה. ומאידך, עצם למוד התורה מביא שמחה, ובכך יוכל לקיים את ההלכה הראשונה בחדש, 'משוננס אדר מרבין בשמחה' - להתחזק ביותר שאת בתורה המשמחת את האדם, כדכתיב (קהלת ב, כ): "כי לאדם שטוב לפניו, נתן חכמה ודעת ושמחה" - קאי על חכמת התורה, כדפרש האבן עזרא ועוד, שעל ידי תורה בא האדם לשמחה, כמו שכתוב (תהלים יט, ט): "פקודי ה' ישרים משמחי לב".

פקודי ה' ישרים משמחי לב

מוכא בגמרא (חלין מו ע"א): 'ההוא פולמוסא דאתא לפומבדיתא. ערקו רבה ורב יוסף. פגע בהו ר' זירא, אמר להו: ערוקאי! כזית שאמרו במקום מרה. רב אדא בר אבהו אמר: במקום שהיא חיה, אמר רב פפא: הלכך בעינן כזית במקום מרה, ובעינן כזית במקום שהיא חיה'.

[חיל השלטון הגיע פעם לעיר פומבדיתא, ברחו רבה ורב יוסף מפניהם, פגש אותם רבי זירא, ואמר להם: פליטים! למדו ממני את הדין דלהלן: כזית שאמרו חכמים לענין שיעור בכבוד (- לגבי שלא תהיה הבהמה טרפה על ידי שנטל הכבוד), צריך להמצא במקום שהמרה מחברת לכבוד].

והעירו בעלי המוסר, וכי זהו הזמן לברר הלכה חמורה, באשר רוצים להציל את נפשם? והתרוץ הפשוט, כיון שזה היה זמן שהם היו

פרשת משפטים

זאת? השיבו: החיה את עצמך בהיות דאבני ורבא (ספר 'שר התורה' עמוד 189). ובתוך כתביו רואים בחוש, איך התענג בצוף דבש התורה. בעשרות מתשובותיו, הוא מצין איך התענג בקריאת חדושי התורה ששלחו לו. במקום אחד, בו הוא מצטט את דברי הבית יוסף, כותב: "מה נעימים הם דברי הבית יוסף דהכא". לשון רגילה בתשובותיו הן לשונות כמו: "מחדושי תורתך הנעימים התענגתי, הערותיך היקרות, וחדושי תורתך הנחמדים השגתי, והיו לי לענג ולחדות לב"; "אשתעשע מעט בנעם דברך" (שם עמוד 192). והיה הגאון זי"ע, מצטט את דברי האור החיים הקדוש (פרשת ראה יא, כז): "כי השמיעה בתורה הוא תענוג מפלא ומחיה הנפש", כאמרו (ישעיה נה, ג): שמעו ותחי נפשכם, והמרגיש בטעם התורה תשיחנו נפשו, כי עליו לשלם גמול טוב לנותן מתנה טובה מפלאת, ואין צריך לומר שאין לתבוע שכר עליה".

כך צריך האדם להרגיש אחרי שלומד תורה, כמו שכתוב (שמות לה, יא): "אשר אנכי מצוך היום" - התורה שלמדתי היום. אדם צריך לחפש 'לשלם' על עצם הזכות להתענג על דבר תורה, ובנדאי שלא לחשב לקבל עליה שכר, כי התורה היא כל כך משמחת, עד שלא שייך לקבל עליה שכר, אף על פי שאמנם שכר הלמוד הוא לאין ערוך.

מספר על הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זי"ע, אשר תורתו היתה לו משיבת נפש, פשוטו כמשמעו. הוא שאב חיות מעצם הלמוד והגיעה, שהוסיפו לו בריאות ושרו את הרגשותו הגופנית בפעל (מלך ב"פיו ח"ב עמוד 591) והעיד עליו הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, שאין זה פלא, כי כל תורתו היתה שמורה בקרבו, תמיד לנגד עיניו, ולכן היה בשמחה תמיד.

הגאון הגדול רבי נפתלי טרופ זצ"ל, תלמיד חפץ חיים זי"ע, שפשהיה לומד תורה לא היה מותר ולא היה נרגע, על שום נקדה עד

הגם שעוטף אותו כל הסבל שמבחוץ - היכן שימצא יאריך ימים, וזה מוכן לגמרי.

פעם ספרו על הגאון האדיר רבי ברוך בער ליבוביץ זי"ע בעל ה'ברכת שמואל', כשהיה לומד שו"ת הגאון רבי עקיבא אייגר [שדווע בסברותיו המתוקות] היה מתבטא, כל מי שלא רוקד משמחה כשהוא שומע סברה שכזו - אינו בגדר אדם. והיה אומר רבי ברוך בער זצ"ל: "מי ישנה לי כשאני מקיץ בבקר וממתינים לי ה'שאגת אריה', והנתיבות, שאהפך בדבריהם הקדושים... וכל מה שהיה לומד בתורה, היה עושה אותו ממש מדשן ענג, כאלו אוכל ומשמין מדברי תורה, כמו שמספרים על גאון ישראל רבנו מהר"ם מרוטנבורג זי"ע, שהיה משמין ולא מחמת אכילה, אלא מחמת למוד התורה הקדשה, ונתקיים כפשוטו ממש הפסוק (משלי טו, ל): "שמועה טובה תדשן עצם".

בספר 'תנועת המוסר', מספר על הגאון הגדול, רבי אליעזר גורדון זצ"ל, שפעם דחה שנים מבני הקהלה אודות דיון מסים בצרכי צבור, ואמר, שאין זה הזמן עכשו כי הוא טרוד, ושיבואו אחר כך. בתוך כך הגיעו שני תלמידים להתדיין עמו על נושא בלמוד התורה, ותכף התחיל לפלפל עמם וכו' וכך נמשך הדבר כמה שעות, והיתה לשני האנשים שבאו קדם, בעניני צבור - חלישות הדעת, איך לפתע יש לו זמן לדבר בלמוד עם שני בחורים צעירים. פנה אליהם רבי אליעזר: ראו נא אחי, אני, ביחס לתורה שכור הנני, שכור אינו שולט בעצמו. כשאני שומע דברי תורה, זה התענוג הגדול ביותר בשבילי. ואמרו עליו, שכל מי שלא ראה את שמחת רבי אליעזר גורדון בתורתו, לא ראה שמחה רוחנית ועליצות נפש ממימי.

פעם נכנס בחור ישיבה, לפני תחלת הזמן, אל הגאון רבי דב בעריש ויידענפלד מטשעבין זי"ע, ובקש ממנו ברכה לזמן החדש, ברכו: "רק בשמחה", שאלו המתברך: איך עושים

פֶּרֶשׁת מִשְׁפָּטִים

אותו, אָפְלוּ לֹא הָבִין – אֲלֹא רַק קָרָא שׁוּרָה, "אָמַר אַבְיִי, אָמַר רַבָּא", צָרִיךְ לוֹמַר אֶת הַמַּלִּים בְּשִׁמְחָה, אִם אָדָם לֹא לֹמֵד בְּשִׁמְחָה, סוֹף יִפְרֹשׁ מִן הַתּוֹרָה. אָבֵל אִם אָדָם לֹמֵד בְּשִׁמְחָה, וּמִגִּיט מַלִּים כְּשִׁירִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מְלָכִים-ב ג, טו): "וְהָיָה כְּנִגּוֹן הַמִּנְגֵּן" – יִתְעַלֶּה בְּלִמּוּד תּוֹרָתוֹ.

הַתּוֹרָה וְהַשִּׁמְחָה הֵן כְּאֶחָיוֹת שֶׁלֹּא תִתְפָּרְדְּנָה, כּוֹתֵב הַגָּאוֹן רַבְנֵנוּ יַעֲקֹב מִלִּיסָא זצ"ל בְּסִפְרוֹ 'דֶּרֶךְ חַיִּים', שֶׁהַשִּׁמְחָה מְדָה גְדוֹלָה הִיא, כְּשֶׁאָדָם בְּשִׁלְמוֹת וּבְשִׁמְחָה, הוּא יָכוֹל לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה בְּשִׁלְמוֹת, כִּי כָלֵל הַדְּבָר, אֵין רְאוּי לְאָדָם שְׁלֵמוֹת הָאֱלֹקִי הַזֶּה – הַתּוֹרָה, כִּי אִם עַל יְדֵי שִׁמְחָה שֶׁהִיא שְׁלֵמוֹת נִפְשִׁי.

וּלְעֵמֶק הַתּוֹרָה צָרִיךְ שִׁתְּהִיָּה דַעַתוֹ צְלוּלָה, כְּמוֹ שֶׁמּוֹבָא (עֲרוּכִין סה ע"א): "אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, צָרִיכָא שְׁמַעְתָּא צִילוּתָא כִּיּוֹמָא דְאַסְתָּנָא". [הַלִּמּוּד צָרִיךְ דַּעַת צְלוּלָה, כִּיּוֹם שֶׁמִּנְשָׁבֶת בּוֹ רוּחַ צְפוֹנִית יוֹם אוֹרָה הוּא, וְנִחַ לְכָל (רש"י)], וּמִצִּינּוּ (שֵׁם הַגְּדוֹלִים, חֶלֶק סְפָרִים מְעַרְכֵת ת' אוֹת כ): 'דֶּרֶךְ כּוֹכֵב מִיַּעֲקֹב – רַבְנֵנוּ תָם! תּוֹרָה וּגְדוּלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתֹב מִהַר"ל, שֶׁהִיא מִנִּיחַ לְפָנָיו תֵּל זְהוּבִים לְהַרְחִיב לְבוֹ בַּעֲמֶק הַלָּכָה, הוּא וְאַחֲיוֹ וְתַלְמִידָיו.

כִּי לְפַעֲמִים הַחִיצוֹנִיּוֹת מְבִיאָה אֶת הַפְּנִימִיּוֹת. וְכָתֹב בְּסִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ 'פֶּלֶא יוֹעֵץ', שֶׁכָּדָאי לֹאכֹל מִינֵי מַתִּיקָה כְּדִי שִׁיּוּבֵל לְבָרֶךְ בְּרַפְתּוֹ הַמְּזוֹן בְּשִׁמְחָה. וְכֵן כָּתֹב הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה, שֶׁהַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה צָרִיךְ שִׁיְהִיו בְּשִׁמְחָה.

וְגַלְיָה לָנוּ רַבְנֵנוּ הָאֲר"י (בַּתְּחִלַּת שַׁעַר הַפְּנוּת): "אֲסוּר לְאָדָם לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלָּתוֹ בְּעֶצְבוֹן, וְאִם נַעֲשֶׂה כֵךְ אֵין נִפְשׁוֹ יָכוֹלָה לְקַבֵּל הָאוֹר הָעֲלִיּוֹן הַנִּמְשָׁךְ עָלָיו בַּעַת הַתְּפִלָּה. אֲמָנָם בַּעַת שִׁמְחָתָה הַיּוֹדֵי וּמִפְּרִט חֲטָאִיו, אֲזִי טוֹב לְהַתְּעַצֵּב בְּלִבּוֹ, אָבֵל בְּשֶׁאֵר הַתְּפִלָּה נִמְשָׁךְ לוֹ נֶזֶק גְּדוֹל עַל יְדֵי עֶצְבוֹתוֹ, אָבֵל צָרִיךְ לְהִרְאוֹת לְפָנָיו יִתְפָּרֵךְ הַכְּנָעָה גְדוֹלָה בְּאִימָה וְיִרְאָה, אֲמָנָם תִּהְיֶה בְּשִׁמְחָה יִתְרָה וּגְדוֹלָה

שֶׁהִבִּינָה בְּשִׁרְשָׁה, וְכִשְׁהִיָּה יוֹרֵד לְשִׁרְשָׁה, וְיוֹרֵד לְעֵמֶק הַסָּגִיָּה, לֹא הָיָה קֵץ לְהַתְּלַהֲבוֹתוֹ, הוּא הָיָה קוֹפֵץ וְרוֹקֵד מִשִּׁמְחָה.

פַּעַם נִכְנַס לְתַפְלָתוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן הַחֲזוֹן אִישׁ זי"ע, רֹאשׁ הַיְּשִׁיבָה, הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁמוּאֵל רוֹזוֹבְסְקִי זצ"ל, מִרְאֵשִׁי יְשִׁיבַת פּוֹנִיבֵז', קָם הַחֲזוֹן אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ, וְהוֹשִׁיבוֹ בְּכֵתֵל הַמְּזֻרְחִי, לְיָדוֹ, בְּמִקְוֶה הַחֲשׁוּב. אַחֵר זָמַן שֶׁאָלוּ אֶחָד מִבָּאֵי בֵיתוֹ: "לְמָה זָכָה רֹאשׁ הַיְּשִׁיבָה לְכַבּוֹד הַגָּדוֹל הַזֶּה?" עָנָה הַחֲזוֹן אִישׁ: "בְּעִינֵי הוּא רֹאשׁ הַיְּשִׁיבָה הַגָּדוֹל בְּדוֹרֵנוּ, כִּי הוּא לֹמֵד בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה בְּהַתְּלַהֲבוֹת בְּלִתִּי מִצִּיּוּה. וְאַשְׁרֵיוֹ שֶׁל מִי שֶׁזֹּכֶה לְשִׂמְחָה מְאֹד בְּלִמּוּדוֹ."

רַגְלִיִּים אָנוּ לְהַזְכִּיר אֶת מַאֲמַר הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ רַבְנֵנוּ יִשְׂרָאֵל מִסְלָנְט זי"ע, עַל פִּי הַמְּדַרְשׁ (בְּמִדְבָר רַבָּה, יד, ד): "אִם יִגְעַת בְּדַבְרֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִסִּיר יִצָּר הָרַע מִמֶּךָ, הֵינּוּ שֶׁצָּרִיךְ לְלַמֵּד בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ אוֹדוֹת הַדְּבָר שְׁרוּצָה לְתַקְנֵנוּ. וְלָכֵן, גַּם עַל הַקִּנְיָן הַתְּשִׁיעִי שֶׁהוּא בְּשִׁמְחָה, צָרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל הַרְבֵּה לְזִכּוֹת אֶל הַשִּׁמְחָה, וְלִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת מְבַלְבְּלוֹת שֶׁיִּצָּר הָרַע מְבַלְבֵּל. וּבְתַחֲבוּלוֹתָיו – הוּא יָכוֹל לְהַסִּית אֶת הָאָדָם לְעֶצְבוֹת עַל זֶה שֶׁאֵינוּ בְּשִׁמְחָה... וְזֶה חֶלֶק שֶׁצָּרִיךְ לְלַמֵּד אוֹתוֹ בְּצוּרָה יְסוּדִית, וְלְהַתְּפַלֵּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יַעֲזֹר לָנוּ לְשִׂמְחָה אֲפֹלוּ עַל שִׁירֵי זְמִירָה, הֵינּוּ עַל שִׁירֵים שֶׁל זְמִירָה. כֹּל מֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַכֵּה אֶת הָאָדָם – אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא לְהַתְּמַלְאוֹת בְּשִׁמְחָה.

לְתוֹרָה זֹכִים רַק עַל יְדֵי שִׁמְחָה

אִי אֶפְשָׁר לְקַנּוֹת אֶת הַתּוֹרָה, אֲלֹא מִתּוֹךְ שִׁמְחָה, כִּי אֵין הַשְׂכִּינָה שׁוּרָה מִתּוֹךְ עֶצְבוֹת אֲלֹא מִתּוֹךְ שִׁמְחָה שֶׁל מִצְוָה. וּבְמִדְרַשׁ שְׁמוּאֵל מִסְבִּיר אֶת הַקִּנְיָן הַזֶּה וְאוֹמֵר, אִם אָדָם לֹא לֹמֵד בְּשִׁמְחָה, תּוֹרָתוֹ נַעֲשֶׂתָה עָלָיו לְטֶרַח. וּבְדַבְרֵי הַחֲזוֹן אִישׁ שֶׁהָיָה מְזַכִּיר אֶת הַמְּדַרְשׁ 'אִיזְהוּ חֲכָם הַשִּׂמְחָה בְּתוֹרָתוֹ', כֹּל מֶה שֶׁאָדָם לֹמֵד, כֹּל שׁוּרָה, הִיגִיעָה עֲצָמָה צְרִיכָה לְשִׂמְחָה

פְּרִשְׁת מִשְׁפָּטִים

על ידי שמחה בלמוד זוכה לזכר התורה
ועל ידי שמחה זוכה לזכרון. כמו שהגאון הקדוש ה'חפץ חיים' זי"ע ספר, שבעיר מולדתו היה זקן אחד, שספר בזקנותו, מה שראה בילדותו, איך קיסר רוסיה עבר דרך העירה, לפני שבאים שנה. הוא תאר את הפרכה וכל הסובב של כניסת הקיסר לעיר, לפני פריטים. הסוסים הלכנים והמקשטים, לבוש הנוהג בפרכה וכובעו, ואלו נעלים נעל, ואף את לחייו הסמוקות תאר, בסימנים מבהקים כאלו רואהו לפני עיניו. תמה ה'חפץ חיים', איך נתן לזכר פרט כזה לפני פשעים שנה?

והסביר ה'חפץ חיים' זי"ע, שכיון שהאיש הזקן הביט על המתרחש, כל כך בהשתוקקות ובהתפעלות, לכן המראה נחרט בקרבו בדיוק נמרץ. כדרך שאמרו אצל רבי אליעזר בן הורקנוס, שהשתבח בו רבן יוחנן בן זכאי (אבות ב, ט) 'בור סוד שאינו מאבד טפה'. ולמה? כי למד את כל תורתו בהתפעלות ובהשתוקקות, ואם אדם נותן על לבו את דברי התורה בהשתוקקות ובשמחה כזו, זוכה שלא ישכח אפילו דבר אחד מן התורה, כי מרב חביבות התורה - היא נחרטת על לבו. וזאת מעלת הלמוד בשמחה ובחיות, שזוכה על ידי זה לזכור מה שלומד, אשרי לו ואשרי חלקו.

עקר מצות למוד התורה הוא ההנאה ממנו
הגאון הקדוש, רבנו אברהם מסוכטשוב בעל האבני גזר זי"ע מביא בהקדמתו הידועה לספרו הקדוש 'אגלי טל': 'שמעתי קצת בני אדם, טועין מדרך השכל בענין למוד תורה הקדושה, ואמרו, כי הלומד ומחדש חידושים ומתענג בלמודו - אין זה למוד התורה כל כך לשמה, כמו אם היה לומד בפשריות שאין לו מהלמוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה. אבל הלומד ומתענג מלמודו הרי מתערב בלמודו גם הנאת עצמו. וכאמת זה טעות מפרסם. ואדרבה! כי זה עקר מצות למוד התורה - להיות שש ושם ומתענג

בכל האפשר, כדמיון העבד המשמש את רבו בשמחה יתרה, ואם משמשו בעצבות - עבודתו נמאסת לפניו, וכמעט שעקר המעלה והשלמות, והשגת רוח הקדש, תלויה בדבר זה, בין בעת תפלתו, ובין כשעושה איזה מצוה משאר המצוות, וכמו שאמרו בגמרא (ברכות ל' ע"ב): 'אבני הנה יתיב קמיה דרבה, חזייה דהנה יתיב וקא ברח טובא. אמר ליה, לא סבר לה מר, (משלי יד, כג): 'בכל עצב יהיה מותר?' אמר ליה, אנה תפלין מנחנא! [אבני היה יושב לפני רבה, ראה שהוא יושב והיה שמת מאד, אמר לו, וכי אין אדוני סובר 'בכל עצב יהיה מותר', אמר לו, אני מניח תפלין]. ואל תבוז לענגן זה פי שכתוב גדול מאד'.

מובא בגמרא (שבת עז"ב): 'רבי זירא, אשכח לרב יהודה, דהנה קאי אפיתחא דבי חמוה, וחזייה דהנה בדיחא דעתיה, ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הנה אמר ליה' [רבי זירא מצא את רב יהודה שהיה עומד בפתח בית חמיו, וראה שדעתו בדוחה עליו, ואם היה מבקש ממנו לדעת על דברים הנעשים בכל חלל העולם, היה אומר לו]. כי זה כח השמחה, שעל ידה נתן להשיג הרבה מאד, כי על כרחך, בדיחות הדעת היא סבה לתלמוד תורה. לכן מצינו בגמרא (שבת ל' ע"ב): 'רבה - מקמיה דפתח להו לרבנן, אמר מילתא דבדיחותא, ובדחי רבנן. לסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתיא' [שהאמורא רבה, לפני שפתח ללמוד לפני החכמים, אמר מלות של בדיחות הדעת, ושמו החכמים ונפתח לבם לתורה מחמת השמחה, ואחר כך ישב באימה ופתח בלמוד].

והגאון הקדוש, רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע כותב בספרו הקדוש 'רוח חיים': 'פשטיהיה בשמחה, ילמד יותר בשעה אחת, מאשר כמה שעות בעצבות, וגם בן התורה היא השעשועים של הקדוש ברוך הוא. צריך שישמח בדבר גדול כזה. התפארת ישראל' כותב, שעל ידי שילמד בשמחה - יתפשו הדברים בלבו.

פרשת משפטים

הגאון ראש הישיבה, רבי שמואל רוזובסקי וצ"ל, שאל, מה טעם שהזכירה תורה (שמות יט, טז): "ויהי ביום השלישי בהית הבקר ויהי קלת וברקים וענן כבד על ההר, וקל שפר חזק מאד" וכו'. ולא היה צורך לכתוב כל זאת? הוא מוסיב לה והוא מפרק לה, לפי שהקולות שאדם משמיע בלמוד תורתו, והשמחה שאדם שומע בחדושי תורה, בחינת "קולות וברקים", ולא איזה דבר נוסף המתלווה שאין צורך להזכיר, אלא הוא חלק בלתי נפרד מעצמותה של התורה.

ידועה שמחתו העצומה של הגאון, רבי אליעזר מנחם מן שך וצ"ל, בכל חדוש של תורה, ואשר לכן היה הרב מבריסק הגאון הקדוש רבי יצחק זאב זי"ע, מקדים להרצות בפניו כל חדוש שמתחדש לו, בקדוה כמה הוא שומע בו. ופעם התבטא: "איני יודע אם מגיע לי עולם הבא, אבל אם כן, כבר אכלתי בהנאה הגדולה, שהיתה לי בזה ששמעתי דבר של תורה מהרב מבריסק" - עד כדי כך! וזה מה שהזכרנו למעלה מבעל האור החיים הקדוש, שזה עקר השכר - שזכיתי ללמוד תורה!

ובשנת תשמ"א, מסר הרב שך שיעור עמק, ונכנס למהלך רב פארות, בסגיה חמורה של 'עודהו הטל עליהם' (בכא מצינא כב ע"א) וכל הזמן היה חוזר על החדושים הנפלאים. גם כששב מהישיבה, היה קופץ וצוהל מרב שמחה על דברי התורה שנאמרו. ובשלב מסוים נעמד ואמר לסובביו: "אני לא יודע, איך יש אנשים בעולם, שאינם לומדים תורה, התורה כל כך מתוקה - איך יש כאלו שאינם לומדים? אולי צריך להגיד להם את המתיקות שלה? לא! הלא אנו מכירים אנשים שלמדו ועזבו, יש לי קשיה על זה... התשובה היא, אמר לכם, כי זה פשוט משום שלא למדו כראוי, כי מי שלומד כראוי יודע מהי המתיקות שלה, ואינו יכול להתרחק ממנה".

מספר על הגאון רבי הלל כגן, שהיה אומר על כל למוד של תורה: "מחיה נפשות, מחיה

בלמודו, ואז דברי תורה נבלעין בדמו. ומאחר שנהנה מדברי תורה, הוא נעשה דבוק לתורה (ועין פרוש רש"י סנהדרין נח ע"א, ד"ה 'ודבק'). ובזהר הקדוש, דבין יצר הטוב ובין יצר הרע אינן מתגדלין, אלא מתוך שמחה. יצר הטוב מתגדל מתוך שמחה של תורה. יצר הרע כו'. ואם אמרת שעל ידי השמחה שיש לו מהלמוד, נקרא שלא לשמה, או על כל פנים לשמה ושללא לשמה. הרי שמחה זו עוד מגרע כח המצוה ומכחה אורה, ואיך יגדל מזה יצר הטוב? וכיון שיצר הטוב מתגדל מזה, בודאי זה הוא עקר המצוה. ומדינא, דהלומד לא לשם מצות הלמוד, רק מחמת שיש לו תענוג בלמודו, הרי זה נקרא למוד שלא לשמה, כהא דאוכל מצה שלא לשם מצוה, רק לשם תענוג אכילה, ובהא אמרו (פסחים נ' ע"ב): 'לעולם יעסק אדם בתורה ובמצות, אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה, בא לשמה. אבל הלומד לשם מצוה ומתענג בלמודו כלו קדש, כי גם התענוג מצוה'.

רבנו אברהם מן ההר [אחד מן הראשונים זי"ע] כותב: בענין למוד, זה ענין ציור הלב וידיעת האמת, שעקר המצוה להנות, להתענג ולשמח לבבו ושכלו, כמו שכתוב (תהלים יט, ט): "פקודי ה' ישרים משמחי לב". לכן יש זמנים שאסור לקרא בתנ"ך, כי בעל פרחו יהיה שמח, כמו באבלות בר מינן, הלכך לא שייך למימר במצות תלמוד תורה - לא להנות נתנו - שעקר מצותו היא ההנאה והתענוג, במה שמשיג ומבין בלמודו; עד כאן לשונו המפלא של רבנו אברהם מן ההר זי"ע.

[הגאון רבי מרדכי גיפטר וצ"ל ראש ישיבת טלז, היה רגיל לחזור על דבריו הקדושים הנ"ל - כי למרות שידענו זאת מדברי ה'אגלי טל' זי"ע, אף משקל כבד יש לדברי רבנו אברהם, הן מחמת שהוא ראשון, והן מחמת שכותב זאת לא כדברי אנדא אלא כפסק הלכה - שעקר מצות הלמוד היא ההנאה].

פרשת משפטים

למשפחה ושמחה, הלא קבלת התורה צריכה להיות מתוך כבוד ראש? אלא, מחמת שהשמחה מקרבת את הלכות, בבחינת "ויחן שם ישראל" (שמות יט, ב) – "כאיש אחד בלב אחד" (רש"י מהמכילתא). ודוקא על ידי השמחה, אפשר לזכות לתורה.

ועם כל זאת, יש עוד בחינה בלמוד התורה, מה דכתיב (תהלים קיט, קסב): "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", ופרשו, משל לאחד שהכניסוהו לאוצר, ואמרו לו שימלא את עצמו ככל שיוכל הזמן להספיק, אבל הוא ראה לפניו עוד אוצרות אין קץ של יחלומים, הוא אסף אמנם מה שיכל, אבל עדין חסר לו קצת בשמחה, כי זה רק חלק אפסי מהשלל הרב... כך גם כשאדם לומד תורה - צריך שיקנן בו רגש פנימי, שעדין לא נגע ברוב אוצרותיה של תורה, וזה ידרבן אותו להתמיד יותר ויותר.

אנחנו משתדלים, איננו יודעים כלום, רוצים לזכות לשמחה, להגיע אל השלמות של 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', ובפרט על ידי למוד התורה, כפי שנזכרנו, שמשם עקר השמחה, וביותר מכך, שכל המצוה היא השמחה, ובדאי צריך אדם להתפלל על זה ביותר.

שבת שקלים - פסח הפסופין של כלל ישראל

נסים בנקדה קטנה אחת נוספת, שבשבת זו קוראים פרשת שקלים, והיא שבת מברכין אדר, וידוע, שכל החדש נשפע מהאור של שבת מברכין. והנה, במצות הכרזת השקלים למדנו, איך רבותינו תקנו דבר נפלא - לשותף את כל ישראל, ולאסוף מכל אחד ואחד עבור המצוה. יש את כל הרצונות במחצית השקל – "זה יתנו" (שמות ל, יג), מזה עשו את האדנים של המשפן, ומזה הביאו את הקרבנות לתרומה חדשה, וכל זה, כדי להגדיל את השאיפות לעבודת השם.

נפשות... והיה נטפל אל תלמיד שהקשיב לשעור של הגר"ש רוזובסקי בשיבת פוניבז', ונסה להסבירו את דברי ראש הישיבה, וכששאל: הבנת? והתלמיד ענה: "כן הבנתי"... הפטיר לעמיתו רבי הלל: "לא הבנת! כי אם היית מבין היית קופץ מהכסא". והיה אומר: "מי שאינו רוקד משמחה אחרי שהבין בדברי תורה - לא נקרא שהבין". עד כדי כך היו גדולי עולם דבקים בדרגות עליונות כאלו של שמחת והנאת התורה, ה' יזכנו לנגע בקצה מדרגתם - לשמח כל כך בדברי תורה, כי רק לשמח על דבקותם בתורה - זה עצמו מעורר ללמוד התורה הקדושה, בבחינת (תנא דבי אליהו פירקא כח): 'מתי גיעו מעשי למעשי אבותי'...

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זי"ע, היה מבאר את הפסוק (דברים לג, יח): "שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך", למה צריך להקדים את השמחה של זבולן לענין של יששכר? ומבאר, כי יששכר העוסק בתורה, יש לו כבר שמחה, ורק את מי צריך לשמח? את זבולן שאינו עוסק בתורה והולך לעסק בסחורה, צריך להגיד לו – "שמח זבולן בצאתך".

כשהיו באים עסקנים שעוסקים בצרכי צבור אל הגאון רבי מרדכי ליב מן, ראש ישיבת בית הלל, היה אומר להם בצחות: עולם הבא... מסתמא יהיה לכם בשפע, כי בידוע, רב שכם של העוסקים בצרכי צבור באמונה. אבל אתם צריכים קצת לעולם הזה... קצת דף גמרא... מה רצה לומר להם? שמלמוד התורה שואבים כל כך הנאה ותענוג, עד שגם בעולם הזה - אין שום תענוג שישווה לו.

ובאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (מובא בספר 'מח ולב'), שלכאורה ימי הפורים הם זמן של קבלת התורה [כמו שאמרו (שבת פח ע"א): 'הדור קבלוה בימי אחשורוש' דכתיב, (אסתר ט, כז): "קיימו וקבלו היהודים" - "קיימו" מה שקבלו כבר, ולמה קבעום

פֶּרֶשׁת מוֹשֶׁפֶּטִים

שֶׁתַּחֲפֹץ, כְּשֶׁמִּגִּיעַ אֶל אָדָם אֶהְבֵּת הַבּוֹרָא אוֹ יֵרָאֵת הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא, אֲזִי תִכְף יַעֲשֶׂה מִצְוָה, וְאִזּוּ בָּזָה מִבִּיא אֶהְבֵּת וְיֵרָאֵת הַבּוֹרָא בְּצִמְצוּם, כִּי כָל זֶמֶן שֶׁלֹּא עָשָׂה מִצְוָה - יֵשׁ לוֹ מִלְחָמוֹת, אֲבָל כְּשֶׁעוֹשֶׂה עִם זֶה הִירָאָה וְאֶהְבֵּת מִצְוָה - אֲזִי מִבִּיא בְּצִמְצוּם וּבִטֵּל מִמֶּנּוּ כָּל הַמִּלְחָמוֹת. וְהִנֵּה מִצְוָה שְׁעוֹשֶׂה הוּא כְּמוֹ כְּלִי שֶׁתְּנוּחַ בוֹ, זֶה הַתְּעוּרָרוֹת שֶׁמִּגִּיעַ לוֹ מִלְמַעְלָה, זֶהוּ "עַד שֶׁתַּחֲפֹץ", כִּי הַחֲפֹץ הוּא כְּלִי, עֵינַי שֶׁם בְּרַמְבַּ"ן; עַד כָּאֵן לְשׁוֹן קֹדֶשׁוֹ בִּקְדֻשַּׁת לוֹי'.

וּכְשֶׁמִּסִּימִים אֶת יְמֵי הַשּׁוֹבְבִי"ם, עֲלִינוּ לְהַשְׁתַּדֵּל שֶׁנִּצָּא מֵהֶם עִם אִיזוֹ קִבְלָה טוֹבָה בְּטָהֳרָה וּבְשִׁמְרִית הָעֵינַיִם, שְׁוָה מִמֶּלֶא אֶת הָאָדָם בְּשִׁמְחָה. כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵר בְּרִית, אִזּוּ כָּלוּ מִלֵּא שִׁמְחָה, יְהִי רָצוֹן שְׁנִזְכָּה לָזֶה, וְלִגְאֻלָּה שְׁלָמָה, אָמֵן.

יְהִי רָצוֹן שְׁנִזְכָּה לְדַבֵּר הַזֶּה, כִּי 'כֶּסֶף' הַשְּׁקָלִים, הוּא מִלְשׁוֹן כִּי נִכְסָף נִכְסַפְתִּי, הַכְּסוּפִין לְהִתְקַרֵּב אֶל הַשֵּׁם. כְּשֶׁאָדָם מִגְדִּיל אֶת הַשְּׂאִיפּוֹת וְרוֹצֵה לַעֲשׂוֹת כָּל דָּבָר בְּשִׁלְמוֹת, שֶׁתִּהְיֶה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם שִׁמְחָה בְּשִׁלְמוֹת, כְּמוֹ שֶׁאִמְרָנוּ בְּסוּד "מִרְבִּין בְּשִׁמְחָה", לְהִגִּיעַ אֶל פּוּרִים בְּגִדְלוֹת שֶׁבָּאָה מִכֶּחַ הַשִּׁמְחָה, שְׁנִזְכָּה לְהִגִּיעַ אֶל יוֹם הַפּוּרִים הַקֹּדֶשׁ אַחֲרֵי שֶׁחֲנֻכָּנוּ, מִתְחַלֵּת הַחֹדֶשׁ, לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה בּוֹעֶרֶת עַד לֵב הַשָּׂמִים, וּבִפְרָט, כְּשֶׁנִּזְכָּה לְהִתְלַבֵּשׁ בָּמָה שֶׁנִּזְכָּנוּ בִּימֵי הַשּׁוֹבְבִי"ם הַקֹּדֶשִׁים.

הִבָּה נִקְבַּל עַל עֲצֻמָּנוּ אִיזוֹ קִבְלָה חֲדָשָׁה, כְּמוֹ שֶׁהִזְכַּרְנוּ כְּמָה פְּעָמִים מָה שֶׁאִתָּא בְּסִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ 'קְדֻשַּׁת לוֹי', וְזוֹ לְשׁוֹן קֹדֶשׁוֹ (פֶּרֶשׁת יִתְרוֹ): 'הִרְמַב־ן פֶּרֶשׁ עַל הַפְּסוּק (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, ז): "אִם תִּעֲרִיר וְאִם תִּעוּרְרוּ אֶת הָאֶהְבֵּת עַד

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשזורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בחקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש

לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים

וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות

לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

א.ש. אשדוד 7627427-052

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:

toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000